

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Magisterská diplomová práce

Olomouc 2024

Petra Šimáková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

Andragogická intervence v rámci ukrajinské diaspory
v České republice

Magisterská diplomová práce

Studijní program: Andragogika

Autor: Bc. Petra Šimáková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „Andragogická intervence v rámci ukrajinské diaspory v České republice“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 1.4.2024

Podpis

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Petra Šimáková
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Studijní program:	Andragogika
Studijní program obhajoby práce:	Andragogika
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Andragogická intervence v rámci ukrajinské diaspory v České republice
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na migraci z Ukrajiny do České republiky, a to z důvodu provázanosti obou zemí v historickém kontextu. Dále v diplomové práci zmiňuji ukrajinskou diasporu a aktuální situaci na Ukrajině, která souvisí s uprchlickou vlnou. Na tuto uprchlickou vlnu je navázaná i integrace Ukrajinců, vzdělávání Ukrajinců a jejich začlenění do české společnosti.
Klíčová slova:	migrace, uprchlík, integrace, vzdělávání, ekonomická výhodnost
Title of Thesis:	Andragogic intervention within the Ukrainian diaspora in the Czech Republic
Annotation:	The diploma thesis focuses on migration from Ukraine to the Czech Republic, due to the interdependence of both countries in the historical context. Furthermore, in my diploma thesis, I mention the Ukrainian diaspora and the current

	situaiton in Ukraine, which is related to the wave of refungees. The integration of Ukrainians, the education of Ukrainians and their integration into Czech society is linded to this wave of refugees.
Keywords:	migrartion, refungee, integration, education, economic advantage
Názvy příloh vázaných v práci:	11 otázek pro respondenty
Počet literatury a zdrojů:	48
Rozsah práce:	80 s. (111 376 znaků s mezerami)

Obsah

Obsah.....	6
Úvod	7
1 Co je migrace	9
1.1 Kdo je migrant	16
1.2 Kdo je uprchlík	17
1.3 „Uprchlíci“ a „Migranti“	18
1.4 Žadatel o udělení mezinárodní ochrany, azylant	19
1.5 Diaspora.....	19
2 Ukrajina – historie Ukrajinců směrem do ČR.....	19
2.1 Ukrajinská diaspora v ČR	22
2.2 Kriminalita	23
3 Válka na Ukrajině	23
3.1 Co to sebou přineslo.....	25
3.2 Integrace Ukrajinců.....	29
3.3 Posouzení ekonomického přínosu	38
3.4 Dopad odchodu Ukrajinců z ČR	43
4 Možnosti vzdělávání Ukrajinců (ne dětí).....	45
4.1 Uznávání profesních kvalifikací.....	47
4.2 Kurzy češtiny pro Ukrajince	49
4.3 Kurzy pro ukrajinské zdravotníky.....	52
4.4 Podpora adaptačních aktivit.....	56
5 Kvalitativní výzkum	59
5.1 Metodologie výzkumu.....	59
5.2 Cíl výzkumu.....	60
5.3 Etika výzkumu.....	60
5.4 Výzkumné otázky.....	60
5.5 Výzkumné šetření	61
5.6 Závěrečné shrnutí rozhovorů.....	66
Závěr	70
Seznam použité literatury	72

Úvod

Pracovní migrace občanů Ukrajiny začala sílit počátkem devadesátých let dvacátého století. V roce 1991 na českém území bylo jen asi 8500 ukrajinských občanů. V roce 2009 už tvořili 30 % populace cizinců v Česku. K velkému nárůstu ukrajinských občanů na území České republiky přispělo zajisté i to, že v srpnu 1991 došlo k rozpadu Sovětského svazu, současně s vyhlášením nezávislosti Ukrajiny, kdy před tímto v roce 1990 vyhlásila Verchovna rada Ukrajiny (parlament) suverenitu země. Mnoho ukrajinských občanů pocítilo volnost a s výhledem na nové, lepší zítřky a nové pracovní příležitosti a začali postupně migrovat směrem na Západ. Mnoho z těchto občanů Ukrajiny, se rozhodlo zůstat v České republice. Hodně tomuto napomáhal otevřený pracovní trh a zároveň slabá jazyková bariéra, oproti vyspělejším státům západní Evropy, kde jazykem nebyl jakýkoli druh slovanského jazyka.

Historie migrace je stejně stará jako lidstvo samo. Lidé se stěhují již od pravěku, a to z různých příčin a důvodů. Stěhují se nejen v rámci své země, ale i za hranice, pokud jim v tomto není bráněno např. politickým tlakem. V České republice byli krásným příkladem prvopočátků migrace kočovné kmeny, kdy se jednalo o občany např. romské národnosti, kteří kočovali z místa na místo. Z hlavních důvodů, kvůli kterým se lidé začali stěhovat byla obživa, postupně se tyto důvody měnili v pohyb za lepším životním a pracovními příležitostmi. Během staletí migrace nabírá na intenzitě a významu, a to i z politických důvodů a nedodržování lidských práv.

V dnešní době je pohyb lidstva usnadněn především díky rozvíjející se a zdokonalující se infrastrukturou, rychlým přenosem informací nebo dopravními prostředky. Toto vše má za následek stěhování lidí nejen v rámci jednoho státu, ale napříč všemi kontinenty. V současné době je mnoho států tzv. otevřených, tedy, že je možno se dostat bez větších obtíží do daného státu pro občana jakéhokoli jiného státu.

Migrace je v současné době pro občany některých mimoevropských států jediným celoživotním cílem, neboť stále žijí v přesvědčení, že ve vyspělých

státech Evropy, jim bude lépe za jakýchkoli okolností. Evropské Unie se snaží migrační vlny zvládat, pobřežní a více vyspělé státy se snaží o různé mezinárodní úmluvy, které se týkají „spravedlivého“ přerozdělování migrantů, což se ne vždy daří, neboť i sami migranti mají jako svůj cíl konkrétní stát Evropy, a nehodlají se spokojit s životem v zemi, která jim byla určena.

Problematice migrace do České republiky je věnována velká pozornost, a to jak v oblasti práva, tak v sociálních vědách. Občané Ukrajiny přitom tvoří nejpočetnější skupinu cizinců v České republice. Na toto téma „Ukrajinské migrace“ vzniklo mnoho výzkumů a studií, které se soustředili na různé aspekty integrace Ukrajinců do české společnosti.

Ukrajinská diaspora v České republice je velice aktivní. Existuje zde několik sdružení, spolků, vydává svoje periodika a pořádají kulturní akce s důrazem na ukrajinskou kulturu, udržování tradic a také se snaží šířit povědomí o Ukrajině zde v české kultuře.

Cílem diplomové práce je dojít k závěru, jak se Ukrajinci uprchlíci integrovali na český pracovní trh a zda a jaký to má ekonomický přínos pro Českou republiku.

Pro zjednodušení pojmů budu dále tyto skupiny osob nazývat Ukrajinci.

Práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou.

V teoretické části se věnuji migraci v obecné rovině se zaměřením na migraci z Ukrajiny do České republiky. A to z důvodu, že provázanost obou zemí sahá do historie.

Ukrajinská národnostní menšina – diaspora je v České republice nejpočetnější a předpokládá se její navyšování. Dále v diplomové práci uvádím informace o aktuální situaci na Ukrajině, která souvisí s uprchlickou vlnou.

S touto uprchlickou vlnou integrace dostala nový význam, na kterou se váže i vzdělávání Ukrajinců (ne dětí) a ekonomické aspekty.

V praktické části jsem využila kvalitativní výzkum formou rozhovorů s 29 Ukrajinskými respondenty.

Členění práce je důležité pro pochopení vztahových vazeb k ukrajinské diaspoře.

1 Co je migrace

Migrace, tradičně chápána jako pohyb lidí z jednoho místa do druhého, představuje významný a neodmyslitelný fenomén v historii lidstva. Tato dynamika pohybu obyvatel překračuje hranice národů a formuje podstatu lidské společnosti. Bez ohledu na historický kontext nebo geografickou oblast je migrace stále známou a často diskutovanou tematickou oblastí.

Stěhování, či jak se též nazývá mechanický pohyb obyvatelstva, lze definovat jako formu prostorové mobility mezi dvěma nebo více územními jednotkami. Zahrnuje pohyb lidí napříč regiony, státy či dokonce kontinenty, a často je poháněno různorodými faktory, jako jsou ekonomické podmínky, politické události, klimatické změny či hledání lepších životních podmínek. A jak jsme se mohli přesvědčit v posledních letech, tak i válečný konflikt. (Franc, 2010)

Dříve se lidé stěhovali z vesnic do měst, dnes jsou tyto důvody spíše ekonomické, sociální, politické nebo důvody válečného konfliktu. Můžeme tam zařadit také důvod environmentální, tento je hlavně při změně klimatu nebo přírodních katastrofách. Dalšími důvody jsou lepší pracovní podmínky nebo studium. (Vaněčková, 2009, s. 2)

Přístup jednotlivých komunit k nově příchozím do jejich země se vždy lišil, přičemž kulturní, politické a ekonomické faktory sehrávají klíčovou roli. I přesto, že se tyto postoje a politiky mohou různit, existuje společné téma kontroly přílivu cizinců. Otevřenost nebo uzavřenost vůči migraci odráží složitý dialog o identitě, bezpečnosti a solidaritě v rámci jednotlivých společností. Migrace tak zůstává nejenom historickým, ale i současným problémem, na kterou společnosti reagují a formují svou budoucnost. (Štěvulová 2017)

Dělení migrace na dobrovolnou a vynucenou poskytuje náhled na různorodost pohybů obyvatel a umožňuje nám lépe porozumět složitým motivacím, které stojí za tímto fenoménem.

Dobrovolnou migraci charakterizuje široká škála motivací, včetně hledání lepších pracovních příležitostí, sjednocení s rodinou, získání vyššího vzdělání nebo touhy po novém prostředí a kultuře. Tato forma migrace je často spojena s individuálními rozhodnutími a osobními cíli jedince. (Štěvulová, 2017)

Naopak vynucená migrace je často spojena s obtížnými životními podmínkami v zemi původu, včetně politické nestability, válečných konfliktů nebo situací ohrožujících život a svobodu jednotlivce. Lidé migrující v důsledku těchto okolností jsou často označováni jako uprchlíci nebo vysídlenci, a jejich migrace je často považována za nevyhnutelnou reakci na nepříznivé podmínky v místě původu. (Štěvulová, 2017)

Nejčastějšími podněty pro vynucenou migraci v současné historii napříč zeměmi různých kontinentů jsou tyto specifické situace a nepříznivé okolnosti:

Válka a válečné konflikty

Mnoho vynucených migrací je způsobeno ozbrojenými konflikty a válkami. Lidé jsou nuceni opustit své domovy v důsledku násilí, hrozeb nebo obav z života a bezpečnosti. (Evropský parlament, 2020)

Perzekuce a pronásledování

Osoby mohou být nuceny migrovat kvůli politickým, náboženským, etnickým nebo sociálním perzekucím. Pronásledovaní jedinci hledají útočiště mimo svou domovskou zemi. (Evropský parlament, 2020)

Násilné přesídlování

Vlády nebo jiné autority mohou vynutit migraci obyvatelstva prostřednictvím násilných přesídlovacích programů, což může být způsobeno například výstavbou přehrad nebo rozvojem průmyslových projektů. (Evropský parlament, 2020)

Klimatické změny a přírodní katastrofy

Extrémní klimatické podmínky, jako jsou povodně, sucha, hurikány nebo zemětřesení, mohou způsobit vynucenou migraci, protože lidé nemohou zůstat v oblastech postižených těmito událostmi.

Změny v politickém prostředí

Některé migrace jsou následkem politických změn nebo nestability v zemi původu, kdy lidé opouštějí své domovy v reakci na politické konflikty nebo autoritářská režimy. (Štěvulová, 2017)

Dalším klíčovým rozdělením je legální a nelegální migrace, které se týká dodržování pravidel a předpisů konkrétního státu. Legální migrace probíhá v souladu s předem stanovenými zákony a postupy, které upravují proces odchodu, příchodu a usazení cizinců. Naopak nelegální migrace se odehrává mimo tyto zákony, a může být spojena s různými riziky pro migranta, včetně možných právních důsledků a nebezpečných podmínek cestování. Toto rozlišení odráží komplexnost a výzvy, které jsou spojeny s regulací migračních toků ve světě. (Štěvulová, 2017)

„Vláda České republiky přijala usnesení 621 o Strategii migrační politiky a o Komunikační strategii České republiky k migraci. Materiál definuje zásady migrační politiky Českého státu, stanovuje základní a dlouhodobé cíle v dané oblasti na národní i unijní úrovni a uvádí konkrétně nástroje sloužící k jejich dosažení.“ (MVČR, 2024)

„Strategie migrační politiky, migrační politiku pokrývá v celém jejím rozsahu. Je rozčleněna do sedmi tematických modulů, odpovídající jednotlivým stěžejním zásadám. Kromě bezpečnosti státu, představující průřezový element Strategie, se jedná o následující tematické okruhy:

1. Integrace cizinců
2. Nelegální migrace a návratová politika
3. Mezinárodní ochrana
4. Vnější dimenze migrace (včetně rozvojových a humanitárních aspektů)
5. Volný pohyb osob v rámci EU a Šengenském prostoru
6. Legální migrace a
7. Provázanost se společnými politikami EU v rámci migrace (MVČR, 2024)

„Odbor azylové a migrační politiky (OAMP) ve své činnosti vychází ze Strategie migrační politiky České republiky, která byla schválena v roce 2015 a z dlouhodobých vlastních i mezinárodních zkušeností. Strategie migrační politiky České republiky jasně definuje vyváženou a flexibilní migrační politiku České republiky, včetně jejich zásad, cílů a nástrojů. Migrační strategie České republiky vede k posilování pozitivních aspektů migrace a k co nejúčelnějšímu potírání negativních jevů a s migrací spojených rizik.“ (MVČR, 2023)

Podíváme-li se na Českou republiku a migraci, tak se dá říci, že migrace je dynamickým a komplexním jevem, který má na Českou republiku jak ekonomické, tak společenské dopady.

V České republice existuje několik typů povolení k pobytu a víz, které umožňují legální pobyt a práci v zemi:

Pracovní povolení

Lidé, kteří plánují pracovat v České republice, obvykle potřebují pracovní povolení. To může být dočasné nebo trvalé, v závislosti na povaze práce a typu smlouvy. (Ministerstvo vnitra, 2023)

Studentské vízum

Pro ty, kteří chtějí studovat na českých univerzitách nebo jiných vzdělávacích institucích, existuje studentské vízum. Toto vízum umožňuje legální pobyt a studium v naší zemi. (OAMP, 2024)

Rodinné sjednocení

Lidé, kteří mají rodinné vazby na občana České republiky nebo jiného cizince s trvalým pobytem, mohou zažádat o povolení k trvalému pobytu z důvodu rodinného sjednocení. (OAMP, 2024)

Povolení k zaměstnání pro vysoce kvalifikované pracovníky

Česká republika má speciální programy pro vysoce kvalifikované pracovníky, kteří mají určité dovednosti nebo vzdělání. Tito pracovníci mohou dostat povolení k zaměstnání s určitými výhodami. (OAMP, 2024)

„Modrá karta má tzv. duální charakter, opravňuje cizince k pobytu a zároveň výkonu zaměstnání, tj. cizinec nepotřebuje zvlášť pracovní povolení.“ (OAMP, 2024)

Evropská modrá karta

Pro vysoce kvalifikované pracovníky z nečlenských zemí EU existuje Evropská modrá karta. Tato karta umožňuje držitelům pracovat a pobývat v České republice. (OAMP, 2024)

„Modrá karta má tzv. duální charakter, opravňuje cizince k pobytu a zároveň výkonu zaměstnání, tj. cizinec nepotřebuje zvlášť pracovní povolení.“ (OAMP, 2024)

Odborná stáž

Pro mladé lidi, kteří chtějí absolvovat odbornou stáž v České republice, existuje speciální program, který jim umožňuje získat cenné pracovní zkušenosti.

Dočasná ochrana

Nástroj EU, a je upraven směrnicí radu o Dočasné ochraně 2001/55/ES. Jedná se o krizový mechanismus EU, který se aktivuje za výjimečných okolností v případě hromadného přílivu osob, s cílem poskytnout jim kolektivní ochranu a zmírnit tlak na vnitrostátní azylové systémy zemí EU. (MVČR, 2023)

Azyl

„Forma mezinárodněprávní ochrany osoby, nacházející se mimo území země své státní příslušnosti, popř. mimo území země svého posledního svého trvalého bydliště, je-li osobou bez státní příslušnosti, která je ve své zemi pronásledována za uplatňování politických práv a svobod nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti,

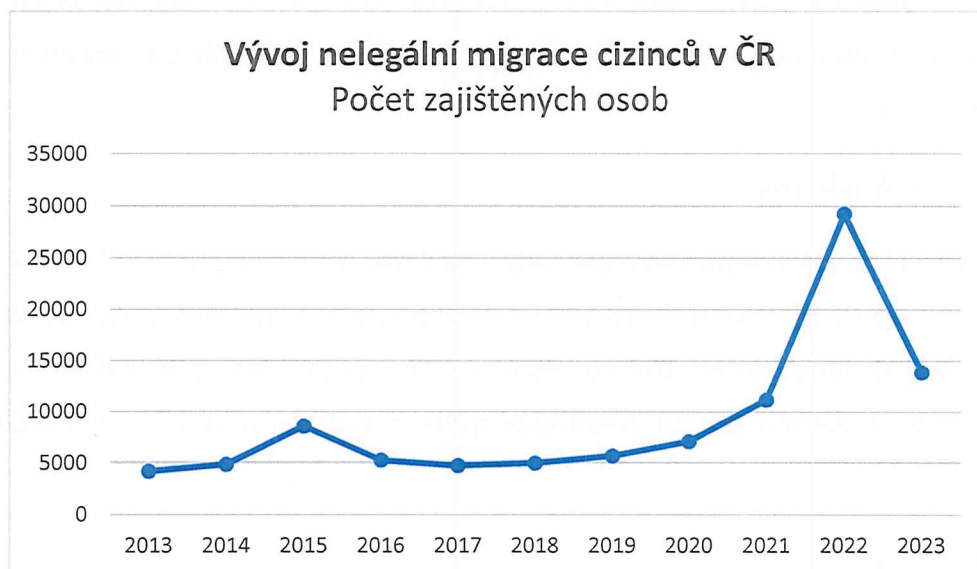
příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů.“ (MVČR, 2024)

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Je důležité dodat, že každý typ legální migrace má své specifické požadavky a postupy. Česká republika, jako člen Evropské unie, rovněž dodržuje některé společné standardy pro povolení k pobytu a práci pro občany EU a EHP.

Naopak nelegální migrace se odehrává mimo tyto zákony, a může být spojena s různými riziky pro migranta, včetně možných právních důsledků a nebezpečných podmínek cestování. Toto rozlišení odráží komplexnost a výzvy, které jsou spojeny s regulací migračních toků ve světě. (OAMP, 2024)

Graf č. 1: Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR

Zdroj: Český statistický úřad, MV ČR, 2023

Nelegální migrace je proces, při kterém lidé vstupují nebo pobývají v cílové zemi bez nutných povolení nebo víz, což je v rozporu se zákonem dané země. Tato forma migrace přináší různá bezpečnostní a sociální rizika jak pro samotné migranty, tak pro hostitelskou zemi.

Nelegální migrace může přinášet bezpečnostní hrozby včetně možného zapojení migrantů do organizovaného zločinu a podporování černého trhu nebo dalších nelegálních aktivit.

Nelegální pracovní migrace

Mnoho lidí se rozhodne migrovat do České republiky za prací, ale vstupují do země nelegálním způsobem a pracují bez odpovídajících povolení. To často vede k exploataci pracovníků a porušování pracovních práv. (MVČR, 2023)

Nelegální pobyt a ubytování

Migranti, kteří vstoupí do země nelegálním způsobem, často zůstávají v České republice bez platného pobytového oprávnění. Tito lidé mohou žít v nelegálním ubytování, což zvyšuje riziko jejich vykořisťování a marginalizace. (MVČR, 2023)

Bezpečnostní hrozby

Nelegální migrace může přinášet bezpečnostní hrozby včetně možného zapojení migrantů do organizovaného zločinu a podporování černého trhu nebo dalších nelegálních aktivit. (MVČR, 2024)

Zvládání nelegální migrace je složitým problémem a vyžaduje komplexní přístup zahrnující legislativní opatření, bezpečnostní opatření a sociální politiky. Česká republika spolupracuje s dalšími členskými státy EU a přijímá opatření na zlepšení kontroly hranic a řízení migračních toků. (MVČR, 2024)

Nelegální migrace sebou přináší rovněž negativní aspekty, které mohou mít dopad na ekonomiku země, jako je například nelegální obchod s lidmi, nelegální překračování hranic a další rizika pro zdraví a sociální služby.

1.1 Kdo je migrant

Migrant, podle definice Organizace spojených národů (OSN), je jedinec, který pobývá mimo zemi svého původu déle než jeden rok. Tato definice klade důraz na časový aspekt, nezohledňuje však specifické důvody, proč k migraci došlo. V této perspektivě nejsou turisté nebo osoby na krátkodobých pracovních cestách považovány za migranty. Odborný termín "migrant" je však běžně používán i pro sezónní pracovníky, kteří pobývají v jiné zemi na delší dobu. Tuto problematiku zdůrazňuje Amnesty International. (Amnesty International, nedatováno)

Přesná definice "migranta" se však stává nejasnou, protože migrace není omezena pouze na jednu formu pohybu nebo jednoho typu jednotlivce. Lidé migrují z různých důvodů a představují rozmanité spektrum sociálních, ekonomických a kulturních pozadí. Migranti mohou být uprchlíky hledajících azyl před konflikty, pracovníci hledající lepší zaměstnání nebo jedinci toužící po nových kulturách a životních zkušenostech. (UNHCR, 2016)

Migrace, jako celkový termín, slouží k označení pohybu lidí z jednoho místa na druhé. Pro lepší specifikaci okolností migrace se často používají přídavná jména, například "pracovní" nebo "ekonomický" migrant. Tyto termíny nám poskytují bližší pohled na důvody, proč jedinec opouští svou domovskou zemi. Vzhledem ke komplexnosti migrace, s mnoha faktory a důvody, je však obtížné tento proces jednoduše zařadit pod několik jednoduchých označení. (UNHCR, 2016)

Důležité je také zdůraznit, že termín "nelegální migrant" není vhodný. Místo toho bychom měli používat objektivnějších výrazů, například "nezákonný přistěhovalce". Toto označení koriguje představu, že samotná osoba je nelegální, což není pravda. Mnohdy jsou lidé nuceni migrovat nebo překračovat hranice nezákonnými cestami, ale samotná existence člověka není nelegální. Používání správných termínů je klíčové pro spravedlivý a respektující dialog o migraci. (Štěvulová, 2017)

„Člověk sám o sobě nemůže být z hlediska práva nelegální – takové může být jenom jeho jednání. Pokud nemůžeme mluvit o člověku jako o „nelegální

lidské bytosti“, nemůžeme ho označit za nelegálního migranta.“ (Štěvulová, 2017)

1.2 Kdo je uprchlík

Uprchlíci jsou lidé, kteří opustili svou zemi původu z obav před násilím, konfliktem, pronásledováním nebo jinými okolnostmi, které vážně narušily veřejný pořádek. Klíčovým prvkem je obava o vlastní bezpečnost a potřeba "mezinárodní ochrany". Tito lidé hledají útočiště v okolních zemích, kde jsou mezinárodně uznáváni jako uprchlíci. Jejich status je uznán proto, že návrat do domovské země by byl pro ně příliš nebezpečný a vyžadují ochranu a bezpečí mimo svou vlast. (UNHCR, 2016)

Ženevská úmluva poskytuje rámec pro definici uprchlíka a stanoví základní práva, která musí být státy respektována. Tato práva zahrnují právo na speciální cestovní pas, právo na vzdělání, právo na zaměstnání nebo podnikání. Mezinárodní ochrana uprchlíků se stává nezbytnou, protože tito lidé jsou v unikátně obtížné situaci, kde jim chybí ochrana jejich vlastní země. Tento právní režim má za úkol zajistit, že uprchlíci nebudou nuceni čelit návratu do prostředí, které by ohrožovalo jejich životy a svobodu. (Štěvulová, 2017)

Uprchlíci jsou jednou z nejzranitelnějších skupin migrantů, kteří migrují z důvodu válečných konfliktů, pronásledování, přírodních katastrof nebo systematického porušování lidských práv ve své domovské zemi. Mezinárodní právo, zejména Ženevská úmluva, definuje uprchlíky jako osoby, které utíkají před oprávněným strachem z pronásledování kvůli svému původu, náboženství, příslušnosti k určité sociální skupině nebo politickému přesvědčení. (Amnesty International, nedatováno)

Uprchlíci se často dostávají do situace, kde jsou nuceni opustit své domovy v nejnepříhodnějších okamžicích, bez možnosti plánování nebo přípravy na migraci. Jejich přežití může záviset na možnosti rychlého a bezpečného útěku. Tito

lidé, často s omezenými zdroji a bez jasné perspektivy na návrat, hledají útočiště a bezpečí v jiných zemích.

Důvody, které vedou lidi k tomu stát se uprchlíky, jsou mnohostranné. Válečné konflikty a politické nestability v jejich domovských zemích jsou častými pohybovými faktory. Pronásledování na základě náboženství, etnické příslušnosti nebo politických názorů přináší další rozměr této problematiky. Kromě toho mohou přírodní katastrofy a změny klimatu vést k hromadnému pohybu obyvatelstva. (Tatcheva, 2017)

„Uprchlíkem z pohledu práva je člověk, který splňuje následující podmínky. Zaprvé, opustil svou vlast proto, že mu v ní hrozí vážná újma, která má původ v jednom z mezinárodním právem jasně stanovených důvodů. A zadruhé, jeho stát mu v takovéto situaci nebyl schopen či ochoten pomoci nebo je dokonce sám původcem tohoto ohrožení.“ (Tatcheva, 2017)

1.3 „Uprchlíci“ a „Migranti“

Správné rozlišování mezi pojmy "uprchlík" a "migrant" je klíčové pro porozumění právnímu postavení a potřebám lidí, kteří se ocitnou mimo svou domovskou zemi. Mezinárodní právo poskytuje speciální ochranu uprchlíkům, což je významný právní režim, který je definován Ženevskou úmlouvou z roku 1951. (Štěvulová, 2017)

„Zaměňování pojmů „uprchlíci“ a „migranti“ odvádí pozornost od zvláštní právní ochrany, kterou uprchlíci potřebují, jako je například ochrana před navrácením a před trestem za nedovolené překročení hranice při hledání bezpečí. Na hledání azylu není nic nezákonného – naopak, jde univerzální lidské právo. Směšování „uprchlíků“ a „migrantů“ může ohrozit veřejnou podporu pro uprchlíky i institut azylu v době, kdy tuto ochranu potřebuje více uprchlíků než kdykoli předtím.“ (UNHCR, 2016)

S pojmy migrant a uprchlík je třeba zmínit související pojmy, a to:

„azylant“, což je jedinec, který v zemi, do níž přichází, získal azyl;

„imigrant“, což je jedinec, který přichází do cizí země s cílem usadit se zde, bez ohledu na důvody, které ho vedli k opuštění vlastní země.

Dalším pojmem, který souvisí s pojmem uprchlík je „cizinec“.

Dohnalová (2012) uvádí, že „cizincem je osoba, která pobývá na území jiného státu, než kterého občanství nosí.“ (s. 124)

Podle české legislativy je cizincem každý, kdo není státním občanem České republiky.

1.4 Žadatel o udělení mezinárodní ochrany, azylant

„Žadatel o udělení mezinárodní ochrany je cizinec, který požádal českou republiku o mezinárodní ochranu, nebo cizinec, který podal žádost o azyl, respektive o mezinárodní ochranu v jiném členském státu Evropské unie, je-li Česká republika příslušná k jejímu posuzování.“ (Zákon 325/1999 Sb.)

„Azylant je cizinec, kterému byl udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí udělení azylu.“ (Zákon 325/1999 Sb.)

1.5 Diaspora

Označuje lidi nebo etnickou populaci, kteří dobrovolně nebo z donucení emigrují ze své domoviny a při tom si zachovávají vazby na původní kulturu. (Sociologická encyklopedie, 2017)

2 Ukrajina – historie Ukrajinců směrem do ČR

Ukrajinská migrace do Česka má poměrně dlouhou historii. Lze ji doložit již v 16. a 17. století, kdy k nám začali přicházet převážně studenti. Další vlna byla v období koncem 19. století, kdy ukrajinští občané opouštěli svojí zemi hlavně z politických důvodů. (Zilynskyj, 2002)

Ačkoliv z minulosti nejsou dostupné zdroje a záznamy o demografickém či jiném složení do ČR migrujících skupin, lze z hlediska historického vývoje příchody Ukrajinců rozdělit do několika časových fází, které definovaly tehdejší důvody pro migraci.

Rakousko-uherská monarchie

Během Rakousko-Uherské monarchie v 18. a 19. století docházelo k migraci lidí z různých částí impéria za prací. Ukrajinci patřili mezi skupiny, které se stěhovaly za pracovními příležitostmi. V té době docházelo k urbanizaci a industrializaci, což vytvářelo potřebu pracovní síly v městských oblastech, včetně českých zemí.

To zahrnovalo i migraci Ukrajinců, kteří hledali lepší životní podmínky a pracovní příležitosti.

Tato migrace měla vliv na sociální a kulturní struktury v příslušných oblastech a mohla přispět k formování etnických komunit v nových sídelních oblastech. (Zilynskyj, 2002)

První republika (1918-1938)

Po vzniku Československa v roce 1918 bylo v období první republiky v letech 1918-1938 relativně omezené množství přistěhovalců, včetně Ukrajinců. Početní údaje o migraci v tomto období jsou obtížně k dispozici, ale celkově byly migrace ovlivněny politickým a hospodářským kontextem té doby.

Země střední a východní Evropy, včetně Československa, se v té době potýkaly s důsledky první světové války a následnými politickými změnami. Mnoho lidí hledalo lepší životní podmínky nebo se stěhovalo v důsledku změn politických hranic. Nicméně ve srovnání s pozdějšími obdobími byl tento migrační pohyb pravděpodobně menší. (Zilynskyj, 2002)

Zde je třeba zmínit skutečnost, že nejzápadnější část Ukrajiny (Zakarpatí), byla součástí Československa od roku 1919 do roku 1939.

Druhá světová válka a poválečné období

Během druhé světové války a následného období docházelo k nuceným migracím, především v důsledku politických změn. Po skončení války však byla některým Ukrajincům odepřena možnost návratu na svá původní území v rámci změn hranic a politických reorganizací.

Ti, kteří zůstali v České republice, zde mohli hledat ochranu a nový domov. Což mohlo zahrnovat hledání práce, studium nebo jiné formy integrace do společnosti. (Zilynskyj, 2002)

Po roce 1989

Po pádu komunismu v Československu v roce 1989 došlo k několika změnám v migračním vzoru. Otevření hranic a politické změny v regionu skutečně umožnily větší volnost pohybu lidí. Přestože bylo možné očekávat, že se někteří lidé mohou přesunout pryč z regionu tehdejšího Sovětského svazu, zejména s narůstající nejistotou, nebylo to tak jednoduché.

Odchod ukrajinských občanů ze své země je dále charakterizován i pracovní migrací, ale ne vždy jsou ekonomické důvody těmi hlavními. Někdy jsou to rodinné důvody, lepší zdravotní péče nebo sociální jistoty. (Martínková a kol., 2010)

„Po rozpadu Sovětského svazu čelila bývalá republika Ukrajina, stejně jako mnoho jiných nově vzniklých států, mnohým politickým, ekonomickým a sociálním změnám, které výrazně ovlivnily život místního obyvatelstva, a zároveň a zároveň odstartovaly novou vlnu masové emigrace. Jednou z možných cílových destinací se stala Česká republika, která má v evropském migračním prostoru poměrně specifický status, daný jak její geografickou polohou, tak i politickou a ekonomickou situací.“ (Martínková a kol., 2010, s. 60)

2.1 Ukrajinská diaspora v ČR

Před rokem 1989

Před rokem 1989 byla ukrajinská diaspora většinou spojena s obdobím po druhé světové válce a následnými událostmi, zejména s poválečnými migracemi. K formování ukrajinské diaspory v této době přispělo několik faktorů a kontinuálně se rozvíjela zhruba od přelomu 19. a 20. století. (Zilynskyj, 2002, s. 4)

„Ukrajinská národní skupina, vzniklá na základě migrací z několika územních oblastí západní Ukrajiny a zahrnující představitele různých sociálních skupin (sezónní průmyslový /důlní/ a zemědělské dělníci, vojáci rakouské armády, vysokoškolští studenti a učitelé apod.) se v českých zemích kontinuálně rozvíjela zhruba od přelomu 19. a 20. století.“ (Zilynskyj, 2002, s. 4)

Celkově lze konstatovat, že ukrajinská diaspora před rokem 1989 byla formována dramatickými událostmi té doby a měla významný vliv na podobu ukrajinské komunity v zahraničí. (Zilynskyj, Rajčincová, 1998)

Po roce 1989

Po roce 1989, s pádem komunistických režimů ve východní Evropě a rozpadem Sovětského svazu, začala ukrajinská diaspora procházet novým vývojem.

Ukrajinská komunita v České republice sehrála klíčovou roli při udržování ukrajinské identity. Vytvářela kulturní centra, školy, a spolky, které posilovaly pouta mezi členy diaspory a udržovaly tradice, jazyk a kulturní dědictví. (Zilynskyj, 2002)

Pád komunismu a migrace z bývalého sovětského svazu sebou přinesla i negativa v podobě organizovaného zločinu.

2.2 Kriminalita

Jedním z negativních sociálních aspektů migrace je kriminalita.

V souvislosti s ukrajinskou diasporou v České republice se vyskytují pojmy, které mají návaznost na tzv. organizovaný zločin. Můžeme zde zmínit obchod s lidmi, nelegální obchod s drogami, nelegální práci, klientský systém a další.

Tyto pojmy představují složitý fenomén, který má vliv na pracovní trh, ekonomiku a bezpečnost v České republice. Je to důležitý aspekt při zkoumání problematiky pracovní migrace a integrace cizinců. (Budka, 2006)

V souvislosti s kriminalitou a migrací je také důležité si uvědomit problematiku praní špinavých peněz. Zločinecké skupiny často využívají tuto metodu k legalizaci svých výnosů, což může mít vážné následky pro ekonomiku a bezpečnost státu.

I přes snahy o regulaci migrace a boje s kriminalitou zůstává tato problematika komplexní a obtížně řešitelná. Česká republika a další země v Evropě se snaží hledat efektivní opatření, která by chránila pracovníky, regulovala migraci a potírala organizovaný zločin. Ovšem boj s těmito fenomény vyžaduje koordinovaný přístup na mezinárodní úrovni a spolupráci mezi státy. (Nekorjak, 2009)

3 Válka na Ukrajině

Ruská invaze na Ukrajinu je mezinárodní ozbrojený konflikt, který začal 24. února roku 2022. Tento ozbrojený konflikt je součástí ruské vojenské intervence na Ukrajině a zároveň vyvrcholením rusko-ukrajinské krize. Můžeme říci, že se jedná o největší konflikt v Evropě od dob 2. světové války.

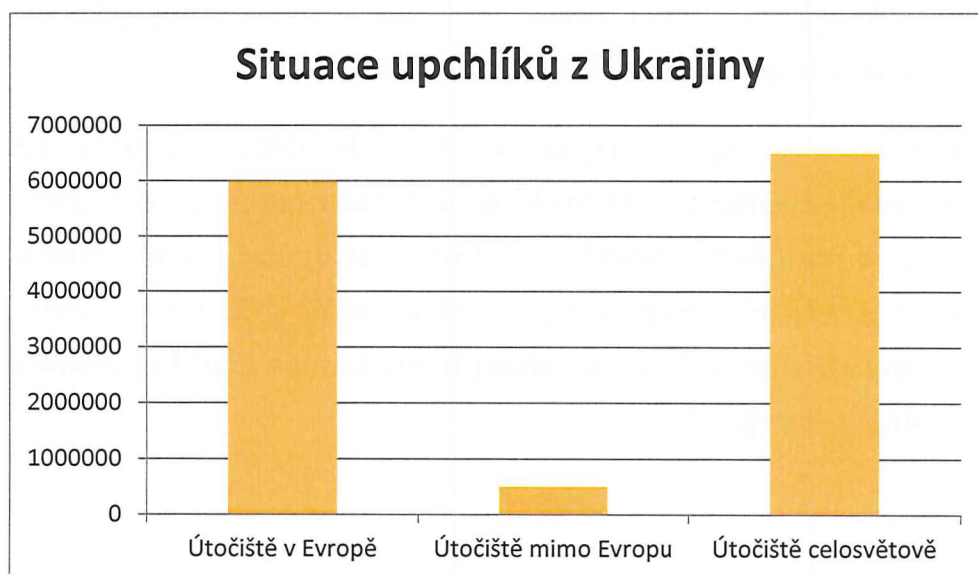
Tento ozbrojený konflikt začal již mnohem dříve, a to v noci z 26. na 27. 2. 2014, kdy se neoznačená Ruská vojska vylodila na Krymu.

V souvislosti s konfliktem, dle UNHCR (2024) vyhledalo útočiště v Evropě celkem 5 982 900 Ukrajinců, 500 100 Ukrajinců vyhledalo útočiště mimo Evropu a celkem jich vyhledalo útočiště 6 486 000 Ukrajinců.

V tomto případě se jedná o nejrychlejší přesun takového množství lidí od doby 2. světové války. Mezinárodní odpověď na tuto migrační vlnu byla okamžitá až nezvykle přívětivá.

I Evropská unie v tomto případě aktivovala Směrnici o dočasné ochraně z roku 2001, která nebyla použita ani v případě migrační vlny v roce 2015, kdy Evropa čelila příchodu migrantů především ze Sýrie. Tato dočasná ochrana umožňuje Ukrajincům pracovat a žít kdekoli v EU, a to po dobu jednoho roku.

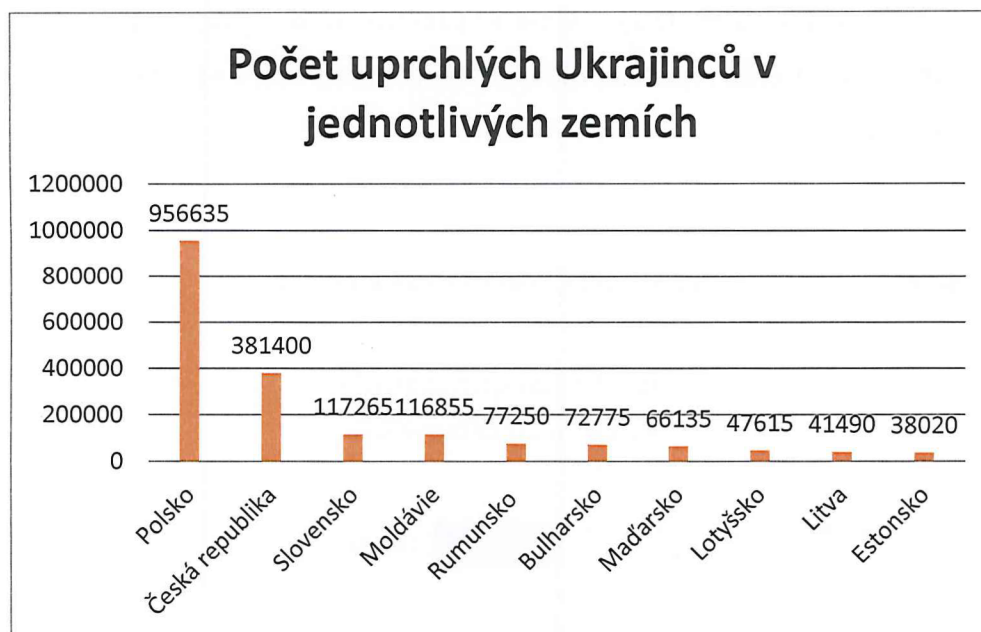
Graf č. 2: Situace uprchlíků z Ukrajiny

Zdroj: UNHCR, 2024

Podle nejaktuálnějších dat, které uvádí UNHCR je nejvyšší počet uprchlých Ukrajinců v Polsku, a to k 15.12.2023 celkem 956 635. Následuje Česká republika, která jich k 31.1.2024 měla 381 400, Slovensko k 3.3.2024 mělo celkem 117265 uprchlých Ukrajinců a Moldávie k 10.3.2024 celkem 116855. Poté následuje Rumunsko se 77 250, Bulharsko se 72 775, Maďarsko s 66 135, Lotyšsko se 47 615, Litva se 41 490 a Estonsko s 38 020 uprchlími Ukrajinci. (UNHCR, 2024)

Graf č. 3: Počet uprchlých Ukrajinců v jednotlivých zemích

Zdroj: UNHCR, 2024

Podpora Ukrajiny v době konfliktu

S nástupem konfliktu na východě Ukrajiny se ukrajinská diaspora stala klíčovým hlasem solidarity a podpory. Organizace a jednotlivci poskytovali humanitární pomoc, vyjadřovali své názory v mezinárodních médiích a snažili se zvýšit povědomí o situaci v zemi.

3.1 Co to sebou přineslo

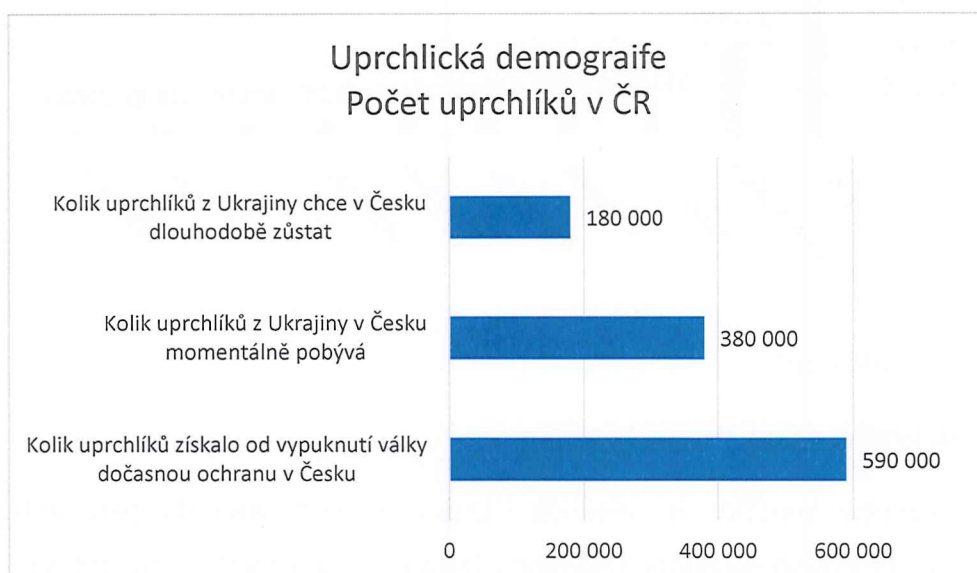
Pro českou republiku se dopady tohoto konfliktu mísí s pozůstatky covidových opatření, což je kombinace, která pro řadu firem a zaměstnanců nevytváří příliš dobré podmínky.

Ekonomiku země dále ovlivňují faktory jako je zvyšování cen potravin, energií a plynu. Lidé se obávají dalšího zvyšování cen a zhoršení jak ekonomické situace, tak té vlastní. (Zlámal, 2022)

Naopak nezaměstnanost se v České republice dlouhodobě pohybuje na nízké úrovni, což ale naopak působí problémy při hledání nových zaměstnanců.

Válka na Ukrajině a s tím spojený příchod Ukrajinců, kterých bylo více jak 400 000 tisíc, převážně matky s dětmi a mladí lidé, může vyvážit fakt, že část z nich najde v České republice dlouhodobý domov a tím i následnou práci. (Zlámal, 2022)

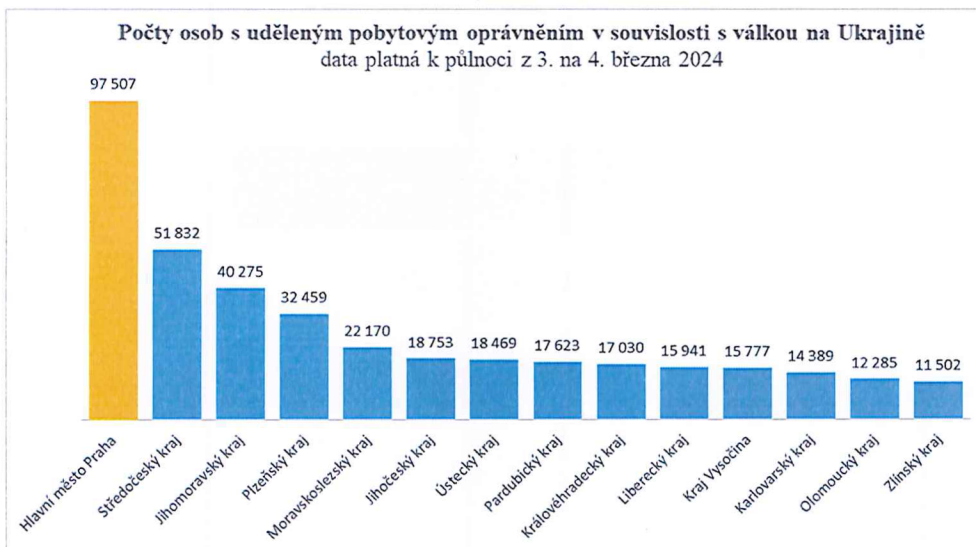
Graf č. 4: Uprchlíká demografie, počet uprchlíků v ČR

Zdroj: MV ČR, PAQ Research, UNHCR, 2024

Podíváme-li se podrobněji na Českou republiku a počty rozdělené dle krajů, pak z aktuálních dat (3.-4. března 2024, Ministerstvo vnitra České republiky) vyplývá, že největší počet z nich je na území hlavního města Prahy, dále pak ve Středočeském kraji a následuje kraj Jihomoravský.

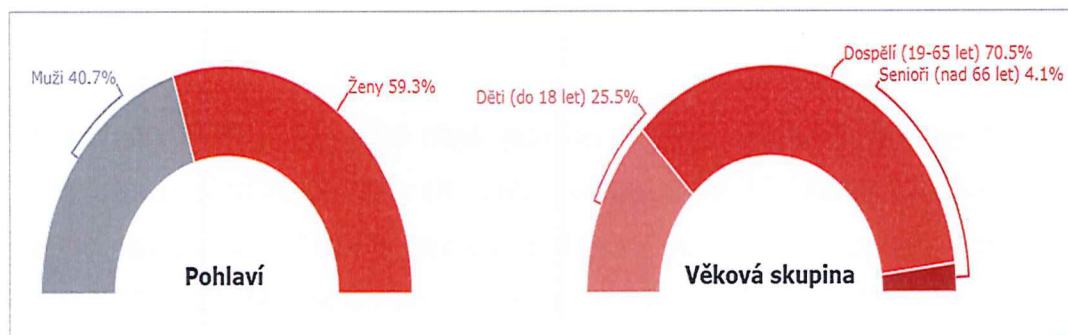
Graf č. 5: Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině

Zdroj: Ministerstvo vnitra, 2024

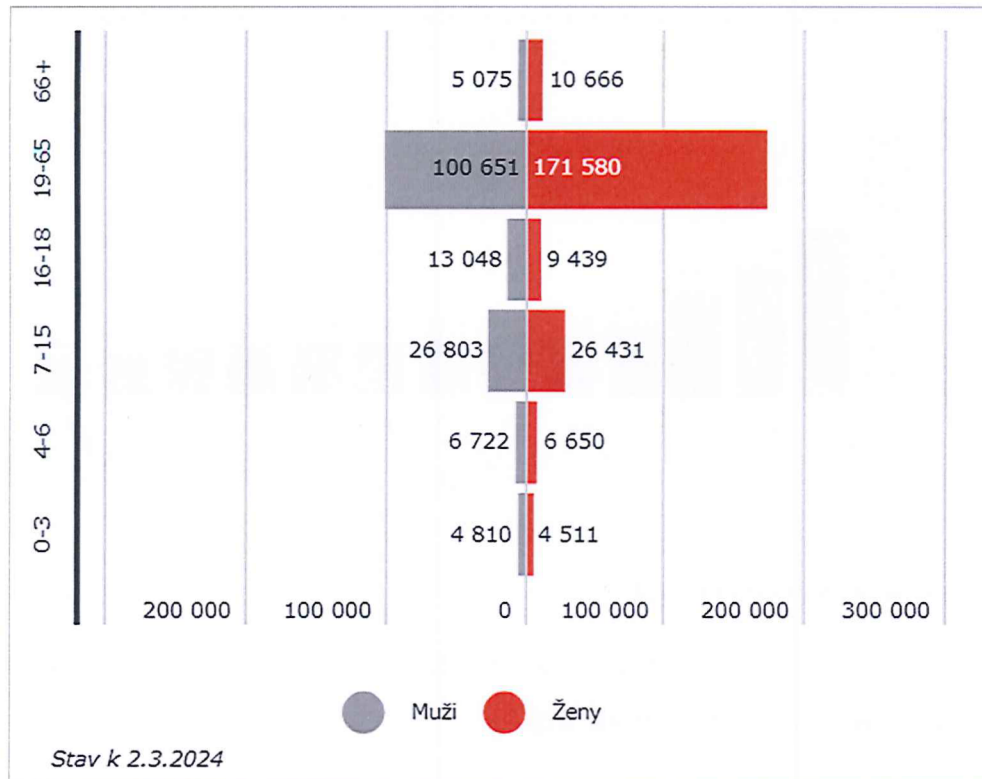
Z hlediska složení demografického, 60 % tvoří ženy a celková věková struktura je ze 70 % mezi 19-65 lety.

Graf č. 6: Uprchlíci v ČR – demografické složení

Zdroj: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty, 2024

Graf č. 7: Počet uprchlíků z Ukrajiny podle věku/věkových skupin

Zdroj: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty, 2024

Pojištěnců s vízem dočasné ochrany bylo k 31. 12. 2023 u Pojišťovny evidováno 288 239. Konkrétně se jedná o 81 498 dětí do 18 let, 128 107 žen nad 18 let, 78 634 mužů nad 18 let a z toho 12 057 osob starších 65 let. Z celkového počtu Ukrajinců evidovaných Pojišťovny k 31. 12. 2023 bylo 80 726 osob zaměstnáno a 7 855 osob samostatně výdělečně činných. Oproti předešlému roku Pojišťovna registruje pokles o 72 971 cizinců s vízem dočasné ochrany uděleným v souvislosti s konfliktem na Ukrajině. (VZP, 2024)

Graf č. 9: Pojištěnci s vízem dočasné ochrany

Zdroj: Všeobecná zdravotní pojišťovna, 2024

3.2 Integrace Ukrajinců

Česká republika čelí velké výzvě, a to v potřebě pomoci stovkám tisíc Ukrajincům, kteří byli vyhnáni ze svého domova a začlenit je do společnosti takovým způsobem, který udrží jejich důstojnost a zároveň bude dlouhodobě prospěšný pro Českou republiku. Pro zvládnutí této situace je potřeba zohlednit integrační strategie v oblasti vzdělávání, bydlení, zdraví nebo práce. Také nesmíme zapomínat na důležitost psychologické podpory a dostupnost potřebných informací.

Motivace Ukrajinců závisí na podmínkách, které jim cílová země nabídne. Je velká pravděpodobnost, že početná část Ukrajinců zůstane v České republice, je potřeba vhodně nastavit pravidla pro dlouhodobou integraci. Správná integrace v bydlení, využití kvalifikací v pracovním životě nebo zapojením dětí do vzdělávacího systému je předpokladem pro plnohodnotné začlenění uprchlíků do české společnosti. Toto zapojení Ukrajinců do naší společnosti může být nejen společensky, ale i ekonomicky dlouhodobě prospěšné.

„Dopady příchodu uprchlíků na český trh práce závisí na aktivitě státu. Nedostatečná podpora integrace do společnosti a na trh práce může vést

k negativním společenským efektům – nižším mzdám a vyšší nezaměstnanosti mezi pracovníky s nízkou kvalifikací, posílení šedé ekonomiky a segregace v bydlení, omezení začlenění do majoritní společnosti s dopadem na děti apod. Naopak úspěšná integrace může vést k příznivému dopadu migrace na českou ekonomiku trpící v určitých sektorech nedostatkem zaměstnanců a ve střednědobém horizontu může pomoci i důchodovému systému díky posílení mladších demografických skupin.“(PAQ Research, 2022, s. 81)

Přístup na trh práce

Ukrajinci při příchodu do České republiky čelí překážkám při zapojení na českém pracovním trhu. První překážkou je pracovní povolení. V tomto případě stát rychle a správně zareagoval a udělil Ukrajincům speciální status, který obsahoval i pracovní povolení. Díky tomuto speciální statusu mohou začít hned po příchodu začít pracovat a můžeme to považovat za úspěch, že se toto obejde bez zbytečné administrativy. (PAQ Research, 2022)

„Cílem v integraci na trh práce by mělo být maximální využití kvalifikací a schopností přicházejících Ukrajinců a Ukrajinek (včetně pečujících profesí, zdravotnictví, vzdělávání apod.) a zabránit vytlačování do nízkokvalifikovaných pozic a prekarizovaných forem práce (agenturní apod.). Toto by bylo neoptimální z hlediska alokace pracovní síly a produktivity.“ (PAQ Research, 2022, s. 8)

Podpora integrace

Hlavními faktory integrace jsou přístup na trh práce, podpora integrace a jazykové vzdělávání.

Aby byla integrace Ukrajinců úspěšná, vyžaduje aktivní podporu ze strany státu. Kapacity státních institucí, například Úřadů práce jsou omezené a komunikace s Ukrajinci je problematická, a to hlavně kvůli jazykové bariéře. A kromě metodické a technické podpory pracovníků státních institucí bude nutné hledat nová řešení, která by snížila zátěž těchto pracovníků institucí a zároveň navýšila jejich kapacitu.

Jako příklad můžu uvést Všeobecnou zdravotní pojišťovnu, která v rámci zvýšení efektivity při vyřizování záležitostí spojené se zajištěním veřejného zdravotního pojištění pro Ukrajince, provozuje webové stránky v ukrajinštině a na svých klientských pracovištích využívá tlumočníky.

První možností, jak tuto zátěž snížit, je využít spolupráci s neziskovými organizacemi, které mají zkušenosti ve vzdělávání a provázení cizinců.

„Další možností, jak snížit zátěž na státní instituce a zároveň zvýšit jejich kapacitu, je masivní využití digitálních platforem (např. mobilní aplikace Chytrá migrace) pro poskytování informací Ukrajincům o jejich právech a povinnostech na trhu práce a podobně. Vzhledem k nízkým nákladům a škálovatelnosti těchto řešení by bylo vhodné, aby Ukrajinci dostávali informace online platformách hned v průběhu prvního kontaktu s českou státní správou (minimálně např. v podobě informačních letáků). Platforma umožňující oboustrannou komunikaci by navíc umožňovala (např. formou dotazníků) průběžné a levné monitorování života Ukrajinců a jejich problémů.“ (PAQ Research, 2022, s. 91)

Pokud by se zkombinovalo využití online platformy a osobní asistence, vytvořila by se podpůrná a informační síť, která by Ukrajincům pomohla s integrací a zároveň by mohla sloužit jako prevence negativních jevů.

Pokud se zkombinuje využití online platformy s osobní asistencí, vytvoří se tím podpůrná a informační síť, která Ukrajincům pomáhá s integrací a zároveň slouží jako prevence negativních jevů. Takové online platformy a informační sítě jako jedno z prvních vytvořilo Ministerstvo vnitra České republiky.

Informační iniciativu rovněž vytvořila VZP, která cestou navázání spolupráce se zastupitelským úřadem Ukrajiny zajistila předávání informací přichozím Ukrajincům.

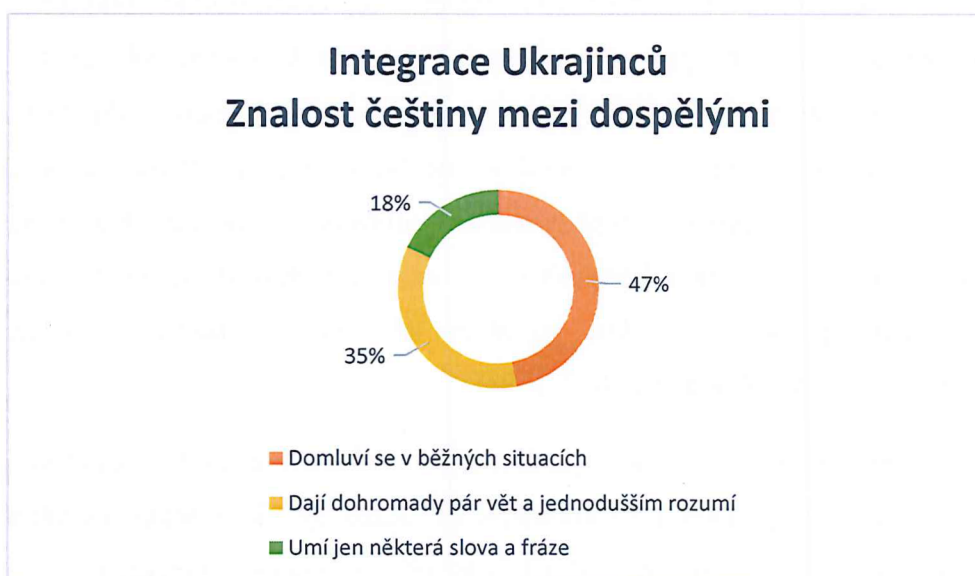
Jazykové vzdělávání

Jak jsme již zmínila, dalším problémem je jazyková vybavenost. Neznalost jazyka snižuje zaměstnanost Ukrajinců, ale také jejich mzdu. Tím, že

neovládají jazyk, nemohou vykonávat práci, na kterou mají kvalifikaci a často z tohoto důvodu pracují na méně kvalifikovaných pozicích. V tomto případě, tedy mezi Ukrajinci, může jazyková neznalost představovat zásadní bariéru pro integraci na pracovní trh.

Pro zlepšení jazykových dovedností se organizují jazykové edukační kurzy a programy, které pomáhají Ukrajincům překonat jazykovou bariéru a lepší uplatnění na trhu práce. (PAQ Research, 2022)

Graf č. 9: Integrace Ukrajinců, Znalost češtiny mezi dospělými

Zdroj: PAQ Research, 2024

Shrnutí úspěšné integrace

Humanita

Humanitární pomoc

v České republice existují různé organizace a instituce, které poskytují humanitární pomoc Ukrajincům. Mezi ně patří nevládní organizace, charitativní společnosti a dobrovolnické skupiny. Některé příklady humanitární pomoci mohou zahrnovat shromažďování potravin a základních potřeb, zajišťování ubytování, poskytování zdravotní péče, právní poradenství, integrační programy pro děti a rodiny, jazykové kurzy nebo práci s dobrovolníky.

Psychosociální podpora

Psychosociální podpora pro Ukrajincům v České republice je rovněž důležitou součástí poskytované pomoci. Organizace jako Český Červený kříž, Charita, Člověk v tísni a další se snaží poskytnout podporu v oblasti duševního zdraví a adaptace na nové prostředí. Tato podpora může zahrnovat individuální konzultace s psychology a odborníky na sociální práci, skupinové aktivity jako jsou například workshopy nebo vzdělávací programy zaměřené na poskytování informací o psychickém zdraví a technikách zvládnání stresu a traumatu.

Vzdělávání a osvojování

Vzdělávání jsem se věnovala v předchozí kapitole a osvojováním mám na mysli proces, který zahrnuje osvojení si nových dovedností, zkušeností a adaptaci na nové prostředí. Můžeme to označit jako "osvojování nových smyslů" v tom smyslu, že lidé se učí vnímat, chápat a přizpůsobovat se novým kulturním a sociálním kontextům. Je to v podstatě proces učení se novým aspektům života v novém prostředí.

Konkrétně lze říci, že proces osvojování si nového prostředí a integrace do nové společnosti může probíhat několika způsoby a zahrnovat některé z těchto kroků jako jsou jazyková integrace, zaměstnání a obživa, zdravotní péče a sociální služby, kulturní a sociální adaptace nebo právní a administrativní záležitosti.

Proces integrace je často dlouhodobý a vyžaduje trpělivost a podporu ze strany místních institucí a komunit.

Pracovní příležitosti

Pracovní příležitosti jsou klíčovým prvkem v procesu integrace Ukrajinců do nové společnosti. Poskytování pracovních příležitostí Ukrajincům může být považováno za projev lidskosti a solidarity z několika důvodů jako je například zajištění obživy, zlepšení sociální integrace, posilování ekonomiky nebo podpora integrace a inkluзивity.

Zároveň česká republika potřebuje aktivní lidi zapojit do pracovního procesu, aby přinášeli ekonomický přínos.

Podpora komunitní integrace

Zde jsou některé způsoby, jak podpora komunitní integrace přispívá k solidaritě:

Poskytování sociálních služeb: Komunitní organizace a neziskové organizace mohou poskytovat sociální služby, jako je poradenství, podpora při hledání bydlení, doprovod do úřadů nebo lékařských zařízení a další. Tyto služby pomáhají Ukrajincům překonávat překážky a usazovat se v novém prostředí.

Kulturní a sociální akce: Organizování kulturních a společenských akcí, jako jsou festivaly, večery se zábavou, kurzy vaření či jazykové kurzy, může podporovat interakci mezi Ukrajinci a místními obyvateli. Tímto způsobem se může budovat vzájemné porozumění, respekt a solidarita mezi různými komunitami.

Dobrovolnictví: Zapojení Ukrajinců do dobrovolnických aktivit a projektů ve prospěch komunity umožňuje vytváření vazeb a posilování sociální sítě. Dobrovolnická činnost může přispět k pocitu sounáležitosti a účasti na místním životě.

Vytváření bezpečného prostoru: Komunitní organizace mohou vytvářet bezpečné prostory, jako jsou centra nebo kluby, kde se Ukrajinci mohou setkávat, sdílet své zkušenosti a hledat podporu. Tyto prostory mohou být důležitým místem pro budování komunity a solidarity.

Zajištění vzdělávacích a pracovních příležitostí: Poskytování vzdělávacích a pracovních příležitostí Ukrajincům pomáhá nejen jednotlivcům rozvíjet své dovednosti a schopnosti, ale také přispívá k rozvoji celé komunity. Podpora vzdělávání a zaměstnanosti může vést k hospodářskému a sociálnímu rozvoji místních společenství.

Podpora komunitní integrace Ukrajinců tedy není jen projevem solidarity, ale také příležitostí pro budování silnější a inkluzivnější společnosti, ve které jsou respektovány různé kultury, tradice a životní příběhy.

Správní a sociální poradenství

Správní a sociální poradenství je služba poskytovaná organizacemi, které se specializují na právní a sociální oblasti a které nabízejí podporu a pomoc v různých životních situacích. V kontextu integrace Ukrajinců do nového prostředí může správní a sociální poradenství zahrnovat následující: poradenství v právních otázkách, pomoc s administrativními formalitami, orientace v systému veřejných služeb, psychosociální podporu nebo individuální plánování zaměřené na identifikaci potřeb klienta.

Správní a sociální poradenství je důležitou součástí procesu integrace Ukrajinců do nového prostředí, neboť poskytuje individuální podporu a pomoc při překonávání právních, administrativních, sociálních a emocionálních výzev, které mohou vzniknout v důsledku migrace.

Empatie a respekt

Samotný pojem "empatie a respekt" zahrnuje důležitý aspekt lidského zacházení s Ukrajinci, který vyžaduje porozumění a ohled k jejich situaci, zkušenostem a potřebám. V rámci integrace Ukrajinců do nového prostředí je klíčové projevit empatii a respekt ve všech interakcích a aktivitách.

Empatie a respekt jsou základními hodnotami, které by měly provázet veškeré aktivity a iniciativy zaměřené na integraci Ukrajinců do nového prostředí. Tyto hodnoty přispívají k vytváření podpůrného a přátelského prostředí, které umožňuje Ukrajincům úspěšně se začlenit do nové společnosti a rozvíjet svůj potenciál.

Integrace

Je důležité, aby se na integraci podílel stát, ale i soukromý sektor a neziskové a charitativní organizace.

Integrace se v kontextu uprchlíků a migrantů týká procesu, kdy se jednotlivci a skupiny adaptují a začleňují se do nového sociokulturního prostředí. Integrace zahrnuje různé aspekty, které pomáhají Ukrajincům zapojit se do

nové společnosti a stát se jejími plnohodnotnými členy. Zde jsou některé klíčové prvky integrace:

Jazyková a kulturní adaptace

Ukrajinci často čelí jazykovým a kulturním bariérám v novém prostředí. Integrace zahrnuje učení se nového jazyka, porozumění místním zvyklostem a hodnotám, a adaptaci na kulturní normy hostitelské společnosti.

Zaměstnání a ekonomická integrace

Získání zaměstnání je klíčovým prvkem integrace, který umožňuje Ukrajincům získat finanční nezávislost a aktivně přispívat k hospodářskému rozvoji nové země. Podpora v hledání práce, odborného vzdělávání a profesního rozvoje pomáhá Ukrajincům dosáhnout ekonomické stability.

Zdravotní péče a sociální podpora

Integrovaný systém zdravotní péče a sociální podpory je důležitým faktorem pro úspěšnou integraci Ukrajinců. Poskytování přístupné zdravotní péče, poradenství a podpory v oblasti sociálních služeb pomáhá Ukrajincům překonat překážky spojené se zdravotními a sociálními potřebami.

Vzdělávání a odborný rozvoj

Vzdělání a odborný rozvoj jsou klíčové pro dlouhodobou integraci Ukrajinců. Poskytování přístupu k vzdělání na všech úrovních, včetně základního, středního a vyššího vzdělání, umožňuje Ukrajincům rozvíjet své schopnosti a dosahovat svých profesních a osobních cílů.

Bydlení a sociální integrace

Zajištění dostupného a bezpečného bydlení je důležitým aspektem integrace. Podpora v hledání bydlení a sociální integrace v novém prostředí pomáhá Ukrajincům vytvořit si domov a navázat vztahy s místními komunitami.

Právní status a ochrana

Zajištění právního statusu a ochrany je klíčové pro zajištění práv a bezpečnosti uprchlíků. Poskytování právní pomoci, ochrany před diskriminací a podpory v procesu legalizace pobytu pomáhá Ukrajincům integrovat se do společnosti bez obav z represí a perzekuce. (MVČR, 2022)

Podpora komunitní integrace

Podpora komunitní integrace zahrnuje iniciativy a programy, které posilují vztahy mezi Ukrajinci a místními komunitami. Propagace mezilidského porozumění, kulturní výměny a společných aktivit napomáhá vytvářet inkluzivní a tolerantní prostředí pro všechny členy společnosti.

Integrace Ukrajinců je proces, který vyžaduje komplexní přístup a koordinaci různých opatření a iniciativ. Zapojení místních orgánů, neziskových organizací, podniků a občanské společnosti je klíčové pro úspěšnou integraci uprchlíků a vytvoření inkluzivní a multikulturní společnosti.

S vnímáním migrace u českých občanů se změnil přístup a je zde snaha jim pomáhat a čeští občasně mají pozitivní přístup k Ukrajincům.

Fatima Rahimi (2023) říká ve svém podcastu *Aby nebe nespadlo* – neobyčejné příběhy lidské soudržnosti: „Ještě před svým prvním výjezdem za ukrajinsko-českými komunitami na podzim 2022 jsem žila v tom, že solidarita s uprchlíky z Ukrajiny upadá. Lidé pomáhali ze začátku, teď už se k tomu moc nemají. Když jsem ale situaci viděla z blízka, uvědomila jsem si, kolik neuvěřitelně silných osobností je ochotno a schopno stále pomáhat, pomáhat Ukrajincům začít znovu.“

Loňský podzim jsem strávila v malých českých městech. Bylo to povzbuzující, protože se sice už tehdy mluvilo o poklesu podpory pro ukrajinské uprchlíky, ale já jsem na vlastní oči viděla, že spousta Čechů a Ukrajinců tráví svůj volný čas vzájemnou pomocí a budováním komunit.“

Kapitola 4 se tomuto tématu věnuje obsáhleji.

3.3 Posouzení ekonomického přínosu

„Přínos ukrajinských uprchlíků pro českou společnost ocenil rovněž prezident Petr Pavel, který si na Pražský hrad pozval patnáct z nich, například učitelku, kameramana, lektorku hudebních kurzů pro děti či provozovatele restauraci a cukráren. Po setkání s nimi vyzdvihl, že mohou do budoucna pomoci českému pracovnímu trhu, který se potýká s nedostatkem lidí.“ (Hronková, Kopecký, 2024)

Motivace Ukrajinců závisí na podmínkách, které jim cílová země nabídne. Je velká pravděpodobnost, že početná část uprchlíků zůstane v České republice a je potřeba vhodně nastavit pravidla pro dlouhodobou integraci. Správná integrace v bydlení, využití kvalifikací v pracovním životě nebo zapojením dětí do vzdělávacího systému je předpokladem pro plnohodnotné začlenění uprchlíků do české společnosti. Toto zapojení Ukrajinců do naší společnosti může být nejen společensky, ale i ekonomicky dlouhodobě prospěšné.

Ukrajinci, vzhledem ke kulturní a jazykové blízkosti se mohou snadno integrovat do českého prostředí.

Tomuto trendu odpovídá i zpráva českého statistického úřadu, která hovoří o tom, že počet obyvatel Česka během loňského roku vzrostl na 10,9. Nárůst zajistila jen migrace. (ČTK, 2024)

Vzhledem ke skutečnosti, že nárůst obyvatel ČR je důsledek migrace, tak můžeme zhodnotit, posoudit důležitost jejich začlenění na český pracovní trh a tím pádem i výhodnost pro českou ekonomiku.

Kdo je vlastně Ukrajinec, kdo k nám vlastně přichází?

1. Ukrajinci jsou Evropané, kteří mají velmi blízký životní styl tomu našemu. Mají odbodnou kulturu a z minulosti víme, že jejich integrace, adaptace není složitá.
2. Velká část Ukrajinců pochází ze západní a střední Ukrajiny, která je vnímána v rámci Ukrajiny jako vyspělejší.
3. Věkové složení Ukrajinců je většinou v produktivním věku, tedy ekonomicky aktivní s pracovním potenciálem.

4. Velká část uprchlíků je velmi vzdělaná, se zkušenostmi z prestižních povolání.

Pokud se těch statisíce Ukrajinců zde v ČR rozhodne zůstat, budou mít pro ČR velký ekonomický přínos. Vzhledem k předpokládanému ročnímu nárůstu příchozích Ukrajinců, je zde velká pravděpodobnost, že se ekonomický přínos zvýší.

Není pravděpodobné, že by měl nastat velký odliv Ukrajinců zpět na Ukrajinu, a to hlavně kvůli dlouhodobě trvajícím dopadům. Velká část lidí nemá své domovy, je zničena infrastruktura, školy, nemocnice, a tedy i kvalita života, což by mělo mít dopad na snížení ekonomické kvality jejich života.

Je tedy pravděpodobné, že ty počty Ukrajinců, kteří zde zůstanou, budou ekonomicky aktivní, budou platit daně, využívat statky a služby. Je poctivé si přiznat skutečnost, že to by mohlo být přínosem pro ČR, ale o to bude Ukrajina ochuzena.

V ČR máme dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost, okolo 2-3 %, kdy nabídka práce je naopak větší než poptávka. Ukrajinci by tedy mohli vyplnit tuto mezeru a potřeby zaměstnavatelů, čím by mohlo dojít k rozvoji firem a zvýšení ekonomiky země. (ČSÚ, 2024)

Pro začlenění Ukrajinců na český pracovní trh jim jsou nabízeny kurzy češtiny, různé rekvalifikační kurzy, díky kterým by Česká republika mohla získat vysoce vzdělané a pracovitě lidi. Díky těmto pracovním aktivitám práce těchto lidí znamená i příjem pro stát, kdy podle různých odhadů by se mohl příjem do státního rozpočtu pohybovat v rozmezí 5-6 % což již není zanedbatelné číslo.

Z pohledu ekonomického posouzení je třeba rovněž zkonstatovat, že kromě příjmů vynaložíme na Ukrajince i určité výdaje. Do současné doby se hovoří o výdajích v rámci nižších jednotek miliard, což je v porovnání s budoucími možnými příjmy zanedbatelná částka.

21.2.2024 na tiskové konferenci po jednání Vlády ČR předseda vlády Petr Fiala uvedl „Tři čtvrtiny uprchlíků, kteří mohou pracovat, tak pracují. Je to nejvíce v Evropské unii, našem případě je to zhruba 120 tisíc Ukrajinských

uprchlíků. Současně tito uprchlíci na odvodech, na pojistném odvádějí více našemu státu, než kolik nás dnes stojí výdaje na humanitární dávku.“ (Úřad vlády, 2024)

Když se podíváme na čtvrtletní výsledky nákladů na Ukrajince, jak vyplývá „z dat ministerstva práce a sociálních věcí k letošnímu únoru vyplynulo, že pracující ukrajínští běženci už dnes odvádějí do státní kasy na odvodech a daních více, než stát vydává na humanitární dávky. (MPSV, 2024)

Na začátku letošního roku stát poslal 0,9 miliardy korun, přičemž Ukrajinci „vrátili“ do systému 1,9 miliardy.“ (Martinek, 2024)

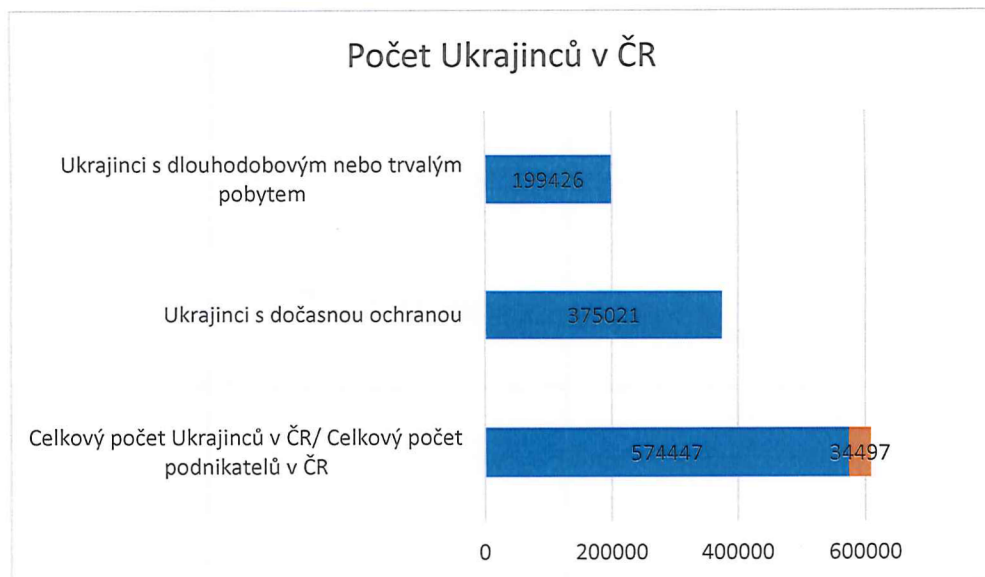
Proč by tedy Ukrajinci měli být pro nás přínosem? Ukazuje to i demografický vývoj u nás. Pokud se na tento vývoj zaměříme, je zde velká skupina lidí nad 40 let, což jsou tedy lidé, kteří budou v dalších 20 letech odcházet do důchodu. V porovnání s touto skupinou je zde poměrně malá skupina lidí do 25 let u kterých se předpokládá, že budou dalších 40 let přispívat do důchodového systému. Se stále se prodlužujícím věkem dožití, a tedy pozdějším odchodem do důchodu se stává nedobrá demografický vývoj problémem pro funkčnost stávajícího sociálního systému.

Stejně jako předseda vlády se vyjádřil i Prezident republiky Petr Pavel, který směrem k Ukrajincům uvedl: „je potřeba dávat lidem i ta čísla, která dokazují, že Ukrajinci nám není podstatný kus našeho koláče. Naopak, že se na jeho tvorbě už podílejí velkou měrou, protože většina z nich je zaměstnaná, platí daně a přináší peníze do toho systému.“ (Bastlová, Kubík, 2023)

Podle statistických údajů Ministerstva vnitra, Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva spravedlnosti pobývalo na území České republiky k 31.12.2023 celkem 574 447 státních příslušníků Ukrajiny, z tohoto celkového počtu bylo 375 021 Ukrajinců s dočasnou ochranou a 199 426 bylo Ukrajinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem. Tyto údaje jsou znázorněny v níže uvedeném grafu č. 11 a dokládají vzestupnou tendenci přispěvatelů do českého sociálního systému.

Z celkového počtu Ukrajinců, kteří k 31.12. 2023 pobývali na našem území bylo 34 497 podnikatelů.

Graf č.10: Statistické počty Ukrajinců k 31.12.2023

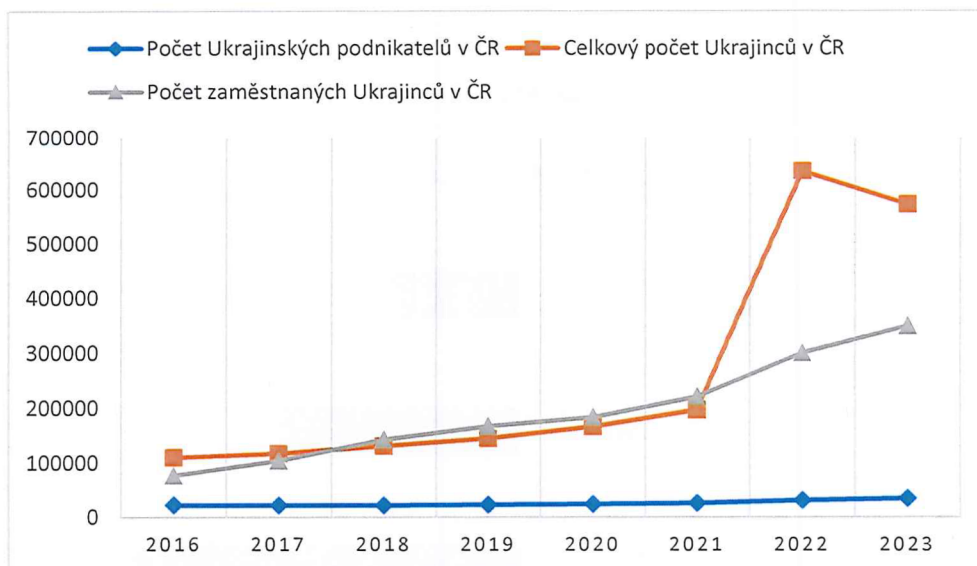
Zdroj: ČSÚ, 2024

Tabulka č. 1: Počty zaměstnaných Ukrajinců v ČR

rok	Celkový počet Ukrajinců v ČR	Počet zaměstnaných Ukrajinců v ČR	Počet Ukrajinských podnikatelů v ČR
2016	109850	76721	22150
2017	117061	103441	21746
2018	131302	142967	21881
2019	145153	167038	22924
2020	166 366	183623	24155
2021	196637	220778	25662
2022	635857	300889	30978
2023	574447	349889	34497

Zdroj: ČSÚ, 2024

Graf č. 11: Počet Ukrajinských podnikatelů v ČR/ Celkový počet Ukrajinců v ČR/Počet zaměstnaných Ukrajinců v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2024

Odpověď na otázku, jak vysvětlí Čechům, že Ukrajinci jsou pro nás přínosem má podle vědce tři rozměry:

1. Humanitární pohled;
2. Morální hledisko;
3. Dlouhodobý ekonomický pohled.

Stojanov uvedl: „z dlouhodobého ekonomického pohledu ukrajinské migrace do ČR může být win-win strategií pro všechny. Zdůraznil, že získáme poměrně rychle dosti kvalifikovanou a mladou generaci lidí, která nám pomůže řešit problém stárnutí populace, částečně i důchodů, a především chybějící pracovní sílu. Samotným Ukrajincům pobyt u nás také pomůže. Kromě toho, že se zachrání, získají kvalitnější vzdělání pro svoje děti, více dostupnou, kvalitnější lékařskou péči, na jiné úrovni jsou ekonomické možnosti i sociální systém, do kterého budou také přispívat už. Dnes se ukazuje, že Ukrajinci, kteří se zdržují na našem území mají zájem o práci. Česká ekonomika přitom potřebuje nové pracovníky, vždyť nezaměstnanost je téměř na nulové úrovni. (2022)

3.4 Dopad odchodu Ukrajinců z ČR

V rámci výzkumu a posouzení ekonomické výhodnosti je potřeba vzít v úvahu, jaká situace by mohla nastat na trhu práce s návratem Ukrajinců zpět do své vlasti.

Co nám vlastně o možném návratu Ukrajinců zpět do vlasti nám říkají, či neříkají provedené průzkumy? Na uvedené téma bylo provedeno různými organizacemi velké množství průzkumů, kdy se statistiky měnily v závislosti na vývoji konfliktu.

Při statistických průzkumech, které se uskutečnily několik měsíců po začátku konfliktu, vyplynulo, že zpět na Ukrajinu mělo v plánu se vrátit zhruba 80 % prchajících. S odstupem času statistická čísla, která vyplynula z průzkumu Agentury EU pro základní práva, se podstatně změnila. (Člověk v tísni, 2023)

Tato agentura provedla poměrně rozsáhlé šetření v 10 evropských zemích a oslovila okolo 15 tisíc respondentů. Z výsledků šetření je patrné, že pro návrat se vyslovilo pouze 35 % oslovených. Každý 5. respondent vyjádřil záměr zůstat v zemi, ve které se nachází a každý 6. respondent plánoval v zemi zůstat s tím, že se bude na Ukrajinu pravidelně vracet.

Obdobné výzkumy byly prováděny rovněž výzkumnými organizacemi na Ukrajině a v České republice. Výzkum v České republice prováděli odborníci z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Oba tyto výzkumy byly provedeny ve shodném časovém období, tedy zhruba 6 měsíců po vypuknutí ozbrojeného konfliktu na Ukrajině. Respondenti měli odpovědět na obdobné otázky, jestli se plánují vrátit a kdy. (Člověk v tísni, 2023)

Tím, že tyto výzkumy byli obdobného charakteru, výsledky se zásadně nelišily.

Ze shromážděných dat vyplynulo, že v tomto období, že na Ukrajinu se rozhodně nebo zřejmě hodlalo vrátit asi $\frac{3}{4}$ dotázaných. Pro setrvání v místě pobytu se vyslovilo jen okolo 10 % respondentů. (Člověk v tísni, 2023)

Hlasy výzkumníků z odborné komunity jsou poměrně skeptické k podobným průzkumům a nepanuje mezi nimi úplná shoda o výpovědních hodnotách, které jsou získávány v krátkém časovém období po vypuknutí konfliktu.

Jak uvedla profesorka sociologie Viktorie Sereda, která řídí výzkumnou skupinu Prisma Ukrajina v Berlíně, z jejího pohledu „neznamenají tyto data vůbec nic.“ Podle jejího mínění tato data stěží odrážejí něco víc než momentální emoční rozpoložení respondentů. (Člověk v tísni, 2023)

Tyto emoce se navíc postupem času mění. Nuceným migrantům podle Seredy, trvá přibližně půl roku až rok, než si naplno uvědomí, že ze svých domovů odešli na dlouho, ne-li natrvalo. (Člověk v tísni, 2023)

Důležitý vliv na rozhodování Ukrajinců, zda zůstat nebo se vrátit, mají podmínky v zemi, která jim poskytla útočiště. Klíčovým faktorem zůstává míra integrace.

V dnešním světě je poměrně vzácné určit dobu, kdy dojde ke skončení ozbrojeného konfliktu. Ozbrojené konflikty a války nejen že trvají dlouho, ale i když ustanou mají tendenci se opakovat. Podle expertů na tuto problematiku tyto, konflikty trvají více než 10 let. (Člověk v tísni, 2023)

Na základě zkušeností a statistik je složité usuzovat, jak bude vypadat návrat Ukrajinců zpět do své vlasti. Silným impulzem pro návrat je fakt, že dveře zpět na Ukrajinu mají Ukrajinci stále otevřené.

V kontrastu k faktorům, které hovoří pro jejich návrat, ale stojí některé zásadní protiargumenty, a to rozsah válečné destrukce. Velká část uUkrajinců se nemá kam vrátit. Ruskem vyvolaná agrese zničila nejméně 140 tisíc obytných domů. V oblasti bojů bylo kompletně zničeno mnoho velkých měst a tím utrpěla i sociální infrastruktura, kdy byly zničeny stovky nemocnic a tisíce škol. (Člověk v tísni, 2023)

Velkou překážkou návratu Ukrajinců bude jejich adaptace na život v zemi, kde nyní přebývají. Obdobně jako válečné obstrukce zde hraje zásadní roli čas. To potvrzuje i Ukrajinská socioložka Ella Libanova: „čím déle bude trvat válka, tím větší škody budou způsobené infrastruktuře a ekonomice. Lidé se přizpůsobí životu v zemích, do kterých utekli. Děti tam budou chodit do školek a škol a maminky do práce.“ (Člověk v tísni, 2023)

„Za nebezpečný signál považuje v této souvislosti fakt, že řada států už usnadnila uznávání Ukrajinských diplomů“, říká Libanova.

Zvýše popsaných skutečností vyplývá, že rozhodnutí jednotlivců a rodin, zda se vrátí do země, z níž uprchli, nebo zůstat, je výslednicí mixu faktorů, jež je v každé uprchlické situaci unikátní. (Člověk v tísni, 2023)

Pokud nedojde v dohledné době k ukončení konfliktu na Ukrajině a počty Ukrajinců se nebudou v České republice snižovat, ale přirozeně navyšovat, tak podle vládní analýzy o ekonomických dopadech spjatých s přijetím a integrací Ukrajinců, by mohlo dojít k tomu, že státu přiteče každý rok 30 miliard korun a DPH se zvedne o více než 3 %. Bude samozřejmě záležet na tom, jak Česká republika začlenění Ukrajinců zvládne.

4 Možnosti vzdělávání Ukrajinců (ne dětí)

V současné době v České republice existují různé možnosti vzdělávání pro Ukrajince, kteří nejsou dětmi. Nejčastěji se pak jedná o tyto možné způsoby a formy vzdělávání:

1. Jazykové kurzy

Pro Ukrajince, kteří potřebují zlepšit své jazykové dovednosti, zejména v češtině, existují jazykové kurzy. Tyto kurzy jsou často poskytovány neziskovými organizacemi, školami nebo místními komunitními centry v rámci Ukrajinské diaspory. Jsou zaměřeny na začátečníky nebo pokročilé, a některé jsou poskytovány zdarma nebo za symbolický poplatek. (Langerová, 2022)

2. Vzdělávání prostřednictvím neziskových organizací

V České republice existuje několik neziskových organizací, které se specializují na pomoc a podporu Ukrajinců, včetně nabízení jazykových kurzů. Některé z těchto organizací spolupracují s Ukrajinci, poskytují jim potřebné informace a podporu v procesu integrace do nového prostředí. Několik organizací, které nabízejí jazykové kurzy nebo podporu v oblasti jazykového vzdělávání, zahrnuje:

Organizace nabízející jazykové kurzy a podporu v oblasti jazykového vzdělávání:

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

OPU je nezisková organizace, která poskytuje pomoc a podporu uprchlíkům v České republice. Může nabízet širokou škálu služeb, včetně jazykových kurzů a poradenství

Člověk v tísni

Tato organizace se zaměřuje na lidská práva a humanitární pomoc. Může poskytovat podporu Ukrajincům, včetně jazykového vzdělávání a integrace

IOM – mezinárodní organizace pro migraci

IOM může poskytovat podporu v oblasti migrace a integrace migrantů, včetně jazykových kurzů a poradenství pro Ukrajince.

Multicultural Center Prague

Tato organizace se zaměřuje na podporu multikulturního soužití a integrace migrantů. Může nabízet jazykové kurzy a programy pro Ukrajince.

Slovo 21

Slovo 21 je organizace zaměřená na práva uprchlíků a migrantů. Může poskytovat jazykové kurzy a další formy podpory pro Ukrajince v České republice.

Centrum pro integraci cizinců (CIC)

CIC se zaměřuje na integraci cizinců v České republice. Může nabízet různé programy, včetně jazykových kurzů pro Ukrajince.

Kurzy a školení pro pracovní příležitosti

Pro Ukrajince, kteří hledají možnosti v oblasti zaměstnání, mohou být dostupné kurzy a školení zaměřené na konkrétní dovednosti nebo obory. To může zahrnovat kurzy IT, řemeslné školení nebo školení v oblasti služeb.

3. Vzdělávání na vysokých školách

Pro Ukrajince, kteří hledají možnost v oblasti zaměstnání, jsou dostupné kurzy a školení zaměřené na konkrétní dovednosti nebo obory. To zahrnuje například Kurzy IT, řemeslná školení nebo školení v oblasti služeb.

Jako příklad bych zmínila aktivity Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kdy její centrum jazykového vzdělávání pořádá rekvalifikační kurzy češtiny, které jsou přímo zaměřeny na uplatnění na trhu práce. (UPO, 2022)

V některých případech mohou Ukrajinci mít možnost získat vysokoškolské vzdělání v České republice. To však závisí na mnoha faktorech, včetně právního postavení, dostupnosti stipendií a specifických pravidel vysokých škol.

4. Online vzdělávání

S nárůstem online vzdělávání jsou dostupné online kurzy a školení. To může být užitečné pro ty, kteří preferují flexibilitu a mohou studovat vlastním tempem. (Centrum pro cizince JMK, 2024)

5. Odborná školení a kariérní poradenství

Některé organizace nabízejí odborná školení a kariérní poradenství pro Ukrajince, aby jim pomohly najít cestu k odpovídajícím pracovním příležitostem a lépe porozumět místnímu pracovnímu trhu.

4.1 Uznávání profesních kvalifikací

Evropská unie vydala pro členské státy doporučení o uznávání kvalifikací osob přechájející před ruskou invazí na Ukrajině. Cílem tohoto doporučení je pomoci ukrajinským uprchlíkům najít cestu k zaměstnání a pomoci jim k zajištění spravedlivého a rychlého uznávání kvalifikací v celé Evropské unii. Toto doporučení není pro členské státy závazné. (Evropská unie, 2022)

„Uznání odborné kvalifikace je nezbytným předpokladem pro výkon regulovaného povolání v případě, že tato kvalifikace byla získána v jiném členském státě Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru nebo ve Švýcarsku. Je založeno na posouzení znalostí a schopností konkrétní osoby, přičemž tyto znalosti a schopnosti sice mohou být doloženy dokladem o formální kvalifikaci (vzdělání a přípravě), ale také mohou být doloženy dokladem o faktickém výkonu dané činnosti nebo jiným dokladem. Výsledkem procesu profesního uznávání je rozhodnutí o tom, zda dotyčná osoba má dostatečné znalosti a schopnosti, aby mohla vykonávat konkrétní povolání nebo činnost.“ (MŠMT, nedatováno)

Uznávání profesních kvalifikací je zásadní při podpoře mobility a profesních příležitostí v celé Evropské unii.

Uznávání kvalifikací v České republice je překážkou, aby se příchozí uprchlíci zapojili na českém trhu práce. Tento problém se týká nejen regulovaných profesí, kterých je v České republice dostatek, ale také profesí, kterých je v České republice nedostatek, jako jsou například sociální služby.

Většina profesních kvalifikací je spojena s absolvováním střední nebo vysoké školy, ale u Ukrajinců bude složité doložit dokončení střední nebo vysokoškolské vzdělávání, pokud jsou tyto školy v oblasti bojů. (Úřad vlády, nedatováno)

Ačkoliv by se mohlo zdát snadné uznávání kvalifikace založené na absolvování vysoké školy, protože Ukrajina spravuje online databázi vydaných dokladů o absolvovaném vzdělání, což by v tomto případě usnadnilo jejich ověření. Pro Ukrajince to může být problém. Většinou tito lidé nemají u sebe úřední dokumenty, a proto toto ověření půjde velmi těžko. A vzhledem k tomu, že spousta Ukrajinců neměla možnost vzít si sebou všechny potřebné dokumenty, vyzývá Komise EU své členské státy, aby přijímaly potřebné dokumenty i v jiné formě, než je originál a nepožadovaly u těchto dokumentů ověřený překlad. (KPMG, 2024)

Podle Českého školského zákon (Zákon č. 561/2004 Sb.) je možné takovýto doklad nahradit čestným prohlášením u lidí, kteří jsou pod dočasnou ochranou, ale v případě pochybností je možné nařídit tzv. nostrifikační

zkoušku. Nostrifikační zkouškou se ověřuje, zda dovednosti a znalosti žadatele (v tomto případě uprchlíka) odpovídá obsahům a cílům příslušného vzdělání v České republice. Nostrifikace vlastně dokládá, že dosažené vysokoškolské vzdělání je srovnatelné tomu českému. (MŠMT, nedatováno)

„Uznávání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace v České republice (tzv. nostrifikace) je procedura akademického uznávání jednotlivého konkrétního zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace získaného žadatelem, tj. absolventem zahraniční vysoké školy; procedura představuje správní řízení vedené na základě žádosti podané žadatelem podle §89 a § 90 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, ve spojení se zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.“ (MŠMT, nedatováno)

4.2 Kurzy češtiny pro Ukrajince

Jak mají vypadat kurzy češtiny pro Ukrajince, zveřejnilo Ministerstvo školství. Vzdělávací instituce si mohou požádat o akreditaci a jazykovou přípravu budou hradit úřady práce z evropských peněz na podporu zaměstnanosti. (MŠMT, nedatováno)

Ministerstvo práce spolu s ministerstvem školství vytvořili osnovy a požadavky, které by výuka češtiny měla splňovat. Tyto osnovy obsahují například požadavky na lektory, počty hodin, ale také podobu výuky nebo obsah zkoušek.

Podle ministra práce Mariana Jurečky „je jazyková příprava nutná, aby Česko mohlo, co nejlépe využít potenciál příchozích.“ (Česká televize, 2022)

Po absolvování základního kurzu by se měl Ukrajinec umět domluvit, měl by umět reagovat na otázky a zároveň porozumět stručným pokynům. Dále by měl zvládat vyplnit jednoduché formuláře a pochopit jednoduché texty. Ukončení kurzu by mělo být na základě vykonané zkoušky, která se skládá z rozhovoru a z vyplněného formuláře.

V navazujícím kurzu by měl již Ukrajinec zvládat komunikovat v běžných situacích, měl by umět komunikovat a chápat jednoduché technické informace. Dále by měl po absolvování kurzu umět vyřizovat věci na úřadech, poště nebo v bance. Při zkoušce by měl absolvent napsat vzkaz pro vedoucího a odpovědět na několik otázek a ukázat, jak zvládne určitou modelovou situaci. (Česká televize, 2022)

Dostupné kurzy češtiny jsou podle ministerstva práce předpokladem pro úspěšnou integraci Ukrajinců.

Možnosti, kde se mohou Ukrajinci učit česky zdarma.

Pro Ukrajince v České republice existují některé možnosti, kde se mohou učit česky zdarma:

1. **Kurzy v místních neziskových organizacích:** Některé neziskové organizace v České republice poskytují bezplatné jazykové kurzy pro Ukrajince. Tyto kurzy obvykle zahrnují výuku češtiny a jsou zaměřeny na praktické dovednosti potřebné pro každodenní život.
2. **Integrační centra a komunitní centra:** V některých městech mohou Ukrajinci najít integrační centra nebo komunitní centra, která nabízejí bezplatné jazykové kurzy. Tyto kurzy mohou být financovány místními autoritami nebo neziskovými organizacemi.
3. **Online zdroje a aplikace:** V některých městech mohou Ukrajinci najít integrační centra nebo komunitní centra, která nabízejí bezplatné jazykové kurzy. Tyto kurzy mohou být financovány místními autoritami nebo neziskovými organizacemi.
4. **Kurzy v rámci programů pro integraci Ukrajinců:** Některé programy pro integraci Ukrajinců, které jsou poskytovány vládou, mohou zahrnovat i bezplatné kurzy češtiny jako součást svých služeb.
5. **Podpora od dobrovolníků:** Do tématu výuky češtiny pro Ukrajince se angažují také dobrovolníci. Místní dobrovolnické organizace nebo jednotlivci mohou poskytovat bezplatné jazykové lekce pro uprchlíky.

Další z možností, kde mohou Ukrajinci využít kurzy češtiny zdarma, nabízí například Masarykova univerzita v Brně. Tato nabízí možnost seznámit se

s češtinou, pokud byli nuceni opustit svůj domov a jsou pod dočasnou ochranou.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci a její Centrum jazykového vzdělávání pořádá rekvalifikační kurzy češtiny, které se zaměřuje na uplatnění na trhu práce ve spolupráci s Úřadem práce. Zaměřuje se především na vzdělávací a sociální program a na odstranění vzájemných jazykových bariér. Závěr kurzu je zakončen absolvováním písemné a ústní zkoušky. Pokud tuto písemnou a ústní zkoušku složí, obdrží certifikát o absolvování. (Hronová, 2022)

Další instituce, která nabízející kurzy češtiny zdarma je například Metropolitní univerzita v Praze, International House Prague, Jazyková škola Lingua, Integrované centrum pro cizince Hradec Králové a mnoho dalších.

Instituce, které nabízejí kurzy češtiny online, jsou například Centrum pro integraci cizinců. Vytvořilo videokurz pro Ukrajince. Centrum pro cizince JMK zase vytvořilo e-learningový kurz, který obsahuje poslechy, čtení nebo interaktivní cvičení.

V dalších jazykových školách je také možno domluvit individuální kurzy, kde mohou Ukrajinci využít zvýšenou pozornost lektora i možnost zvolit si vyhovující termín i čas.

Na některých vysokých školách probíhají celoroční kurzy, a to například na Technické univerzitě Ostrava, která se zaměřuje na výuku českého jazyka pro cizince. Zaměřují se na komunikativní dovednosti a gramatiku.

Další kurz připravila také Univerzita Karlova a její ústav jazykové a odborné přípravy. (Langerová, 2022)

Dle výzkumu Sociologického ústavu Akademie věd ČR roku 2022, část ukrajinců, kteří navštěvují kurzy češtiny je má 79 % zdarma, 11 % platí menší částku a 11 % platí více než 400 Kč/hod. Cena kurzů je ale bariérou pro ty, kteří se studiu nevěnují.

Nejvíce z nich (38 %) totiž uvádí, že na kurzy nechodí právě z důvodu vysoké ceny, čtvrtina proto, že neví o dostupných kurzech ve svém okolí.

Graf č. 12: Bariéry navštěvování kurzů češtiny

Zdroj: PAQ Research, 2022

4.3 Kurzy pro ukrajinské zdravotníky

Ukrajínští zdravotníci, kteří utekli před Válkou ve své zemi do České republiky, to nemají jednoduché. Ačkoli by rádi vykovávali svou profesi i zde, brzdí je nejen jazyková bariéra, ale může být pro ně obtížné splnit všechny potřebné podmínky, předcházející zapojení do českého zdravotnického systému.

Kurzy jsou zaměřené na konkrétní obor, jako například kurzy českého jazyka pro zdravotníky, lékaře a zdravotnické pracovníky. Náplní těchto kurzů jsou nejen základy českého jazyka, ale také zdravotnická terminologie. (Březina, 2022)

Tyto kurzy jsou často navrženy tak, aby zdravotníci získali potřebné jazykové dovednosti pro efektivní komunikaci s pacienty a kolegy v českém zdravotnickém prostředí. Níže jsou uvedeny některé možnosti:

1. **Integrační kurzy pro zdravotníky:** Některé neziskové organizace nebo instituce poskytují integrační kurzy s důrazem na jazykové dovednosti pro zdravotníky. Tyto kurzy mohou být financovány z různých zdrojů, včetně grantů nebo podpory od místních úřadů.

2. **Školení poskytovaná nemocnicemi a zdravotními institucemi:**
Některé nemocnice nebo zdravotnické instituce mohou nabízet interní školení češtiny pro své zaměstnance, včetně zdravotníků. Tato školení jsou obvykle zaměřena na odborný lékařský jazyk a komunikaci v pracovním prostředí
3. **Spolupráce s jazykovými školami:** Místní jazykové školy mohou nabízet kurzy češtiny speciálně pro zdravotníky. Tyto kurzy mohou být uzpůsobeny potřebám zdravotníků a zahrnovat odbornou terminologii používanou v oblasti zdravotnictví.
4. **Online zdroje:** Existují online zdroje a platformy, které nabízejí specializované lekce češtiny pro zdravotníky. Tyto zdroje mohou být přístupné nezávisle na místě pobytu a pracovním prostředí. (Březina, 2022)

Tyto kurzy jsou poskytovány zdravotníkům, kteří utekli před válkou do České republiky. Tito zdravotníci by rádi vykonávali svou profesi, ale často je brzdí jazyková bariéra. Díky této bariéře je pro ně obtížné splnit všechny potřebné podmínky, které předcházejí zapojení do českého zdravotnického systému.

Ministr zdravotnictví Vlastimil Válek uvedl: „Považuji za naši povinnost zdravotníkům v řadách ukrajinských uprchlíků pomoci, aby po dobu svého pobytu mohli vykonávat svou profesi a pomáhat tak ukrajinským i českým pacientům u nás. Velmi děkuji UNICEF za poskytnutí expertízy i finančních prostředků na projekty, včetně kurzů češtiny.“ (MZČR, 2023)

Aby u nás lékařský pracovník mohl vykonávat povolání lékaře nebo jiné lékařské i nelékařské povolání, musí vykonat aprobační zkoušku každý, který získal vzdělání mimo Evropskou unii a chce i nadále vykonávat povolání lékaře na území České republiky. (Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, 2022)

Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (dále jen IPVZ) a UNICEF organizují kurzy českého jazyka a obecný úvod do systému českého zdravotnictví.

Podle současných zákonných podmínek musí lékaři nebo farmaceuti, kteří získali vzdělání mimo Evropskou unii, předložit žádost o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání, podstoupit nejméně půlroční praxi, složit jazykovou zkoušku a odborný test v češtině. Podobné podmínky mají také zdravotní sestry. (MŠMT, 2024)

Kateřina Klímová z Ministerstva zdravotnictví (2022) říká: „Ukrajinské zdravotníky vnímáme jako součást řešení, nikoliv zátěž. Je třeba podporovat aktivity, které jim pomohou se začlenit do procesů a vybudovat dovednosti potřebné k tomu, aby mohli v našem zdravotnickém systému fungovat.“ (MZČR)

Nesmíme zapomínat ani na nelékařský zdravotní personál. Pro tyto realizuje kurzy češtiny Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů. Jejich cílem je zapojení Ukrajinců do českého zdravotnického systému. (Purmová, 2022)

1. **Integrační kurzy a školení:** Neziskové organizace, instituce a komunitní centra mohou poskytovat integrační kurzy a školení pro nelékařský zdravotní personál, včetně sester, ošetrovatelů, fyzioterapeutů a dalších pracovníků ve zdravotnictví. Tyto kurzy často zahrnují jazykovou výuku, seznámení s českým zdravotnickým systémem a kulturou pracovního prostředí.
2. **Školení poskytovaná zaměstnavateli:** Některé zdravotnické instituce mohou nabízet interní školení zaměřené na jazykové dovednosti a specifika práce nelékařských zdravotních pracovníků. Tato školení mohou být součástí on-boardingového procesu pro nové zaměstnance.
3. **Kurzy v jazykových školách:** Místní jazykové školy mohou poskytovat kurzy češtiny speciálně navržené pro nelékařský zdravotní

personál. Tyto kurzy mohou být přizpůsobeny potřebám konkrétního odvětví a odborným dovednostem pracovníků ve zdravotnictví.

4. **Podpora od neziskových organizací:** Neziskové organizace specializované na podporu migrantů nebo pracovníků ve zdravotnictví mohou poskytovat poradenství, informace a zprostředkovávat přístup k vzdělávacím zdrojům.
5. **Online zdroje a aplikace:** Pro nelékařský zdravotní personál mohou být dostupné online zdroje a aplikace zaměřené na jazykovou přípravu a adaptaci na pracovní prostředí.

Je doporučeno, aby nelékařský zdravotní personál a zaměstnavatelé v této oblasti konzultovali s místními institucemi, odbornými organizacemi a neziskovými subjekty, které mohou poskytnout konkrétní informace a podporu při integraci do českého zdravotnického prostředí. (Purmová, 2022)

Kurzy českého jazyka zvyšují šance na úspěch nejen v českém zdravotnictví, ale i v mnoha dalších profesích. Podpora formou vzdělávání je důležitá proto, aby se profesionálové, kteří pocházejí z Ukrajiny, ulehčili práci českým zdravotníkům a posílili český zdravotnický systém. (UNICEF, 2022)

Je důležité i pro samotné kvalifikované ukrajinské zdravotníky, aby se zapojili do zdravotnického systému i v České republice, aby neztratili kontinuitu a nevypadli z praxe. (UNICEF, 2022)

Michaela Kofštetřová Knotková, ředitelka Národního centra ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, uvedla: „Projekt realizovaný ve spolupráci s UNICEF navazuje na již poskytnutou pomoc na začátku válečného konfliktu na Ukrajině. Projekt byl zahájen informační kampaní v celoplošných rozhlasových stanicích s cílem zasáhnout až 580 000 osob z cílové skupiny. Varianty informačních spotů jsou vysílány v češtině i v ukrajinštině, vysílání je rovněž podpořeno zveřejňováním osobní zkušeností ukrajinské všeobecné sestry, která již aprobační zkoušku úspěšně absolvovala a pracuje jako kvalifikovaná sestra. Navazující aktivitou projektu je i příprava webinářů zaměřených na zvýšení kompetencí praktických a všeobecných sester v oblasti očkování, podpory kojení a dalších vybraných

odborných činností. Projektové aktivity Národního centra doplňují aktivity IPVZ, a tak vzniká komplexní pomoc ukrajinským zdravotníkům.“ (MZČR, 2023)

V současné době sice nemohou ukrajinští lékařští pracovníci léčit, jelikož zapojení ukrajinských lékařů do zdravotního systému v České republice je dlouhodobý proces. Ale mohou v ordinacích pracovat a pomáhat jako administrativní síly a komunikovat s ukrajinskými pacienty. Problémem je také jazyková bariéra, protože většina Ukrajinců mluví ukrajinsky nebo rusky a jen mladší generace mluví anglicky. A v tomto případě mohou pomoci tito zdravotní pracovníci z Ukrajiny. (iDNES, 2022)

Je to pro zdravotní pracovníky z Ukrajiny taková příprava na plnohodnotnou práci v českém zdravotnickém systému. I když samotný proces uznání vzdělání trvá minimálně půl roku někdy i rok, než budou moci samostatně léčit a vykonávat svou činnost. (iDNES, 2022)

Jak jsme již zmínili, cílem kurzů je pomoc ukrajinským zdravotnickým pracovníkům získat obecnou i profesní jazykovou vybavenost a urychlit jejich začlenění do práce. (Hronová Křížová, 2022)

4.4 Podpora adaptačních aktivit

Pro potřeby co nejlepších adaptací Ukrajinců Ministerstvo vnitra uvolnilo částku 300 milionů korun na aktivity na regionální úrovni pro úspěšnou adaptaci Ukrajinců v regionech. Cílem bylo podpořit územní aktivity, díky kterým se Ukrajinci se dokáží v regionech orientovat v praktických oblastech jako je vzdělání, zaměstnání nebo zdravotní systém. (MVČR, 2024)

Evropská unie a rovněž Česká republika vyhlásily několik dotačních titulů pro lepší adaptaci a integraci Ukrajinců.

Jednalo se o:

1. Národní dotační titul vyhlášen Evropskou komisí – výzva zaměřená na nadnárodní projekty

2. Kompenzační příspěvky pro kraje - kompenzace za poskytnuté nouzové ubytování osobám z Ukrajiny
3. Služby na podporu sociálního začleňování osob z Ukrajiny – podpora v rámci Operačního programu Zaměstnanost +, který pomáhá zlepšit začlenění a zaměstnatelnost znevýhodněných skupin
4. Dotační program prevence kriminality na místní úrovni – program ke zvládnání dopadů uprchlické vlny související s invazí Ruské Federace na Ukrajinu
5. Národní dotační titul pro obce poskytující integrační služby – dotace na služby související s integrací cizinců (MPSV, 2023)

Dva dotační tituly pro integraci cizinců MPSV:

1. Podpora sociálního začleňování cílových skupin
2. Integrované území investice – sociální začleňování

Sedm dotačních programů integrace držitelů dočasné ochrany:

1. Systém výzev na výdaje realizované v rámci projektů obcí na podporu integrace držitelů dočasné ochrany na lokální úrovni v roce 2023
2. Mimořádný dotační titul pro dočasné aktivity na podporu rodin z Ukrajiny v rámci center pro rodiny s dětmi
3. Integrované územní investice – sociální začleňování
4. Podpora sociálního bydlení zejména osob z Ukrajiny
5. Adaptační skupiny pro děti cizince migrující z Ukrajiny (MPSV, 2023)

Nadační dotace:

Nadace VIA: Z Ukrajiny mezi nás

Nadace ČEZ: Podpora regionů

Vláda České republiky dělá maximum možného pro integraci Ukrajinců. Jako důkaz toho, že integraci Vláda bere vážně, bylo jmenování Kláry Šimáčkové

Laurenčíkové národní koordinátorkoi pro integraci a adaptaci válečných uprchlíků z Ukrajiny.

Premiér Petr Fiala vidí hlavní úkol koordinátorky v posílení spolupráce s kraji. Laurenčíková se chce zaměřit mimo jiné na ochranu zranitelných skupin Ukrajinců a podpořit součinnost zdravotního, sociálního, školského i bezpečnostního sektoru. (Vláda ČR, 2023)

5 Kvalitativní výzkum

5.1 Metodologie výzkumu

Empirická část diplomové práce byla prováděna pomocí kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum zahrnuje mnoho odlišných metodologií a v tomto případě jsem zvolila formu strukturovaných a polostrukturovaných rozhovorů.

Tento typ výzkumu je pro tuto problematiku nejvhodnější a pomáhá porozumět dané situaci respondentů. Je nejvhodnější rovněž z důvodu zjištění podstaty a příčiny zkoumané problematiky. Projev ústní je srozumitelnější pro obě strany, než projev písemný a zároveň je pro tyto respondenty přijatelnější.

Při sběru dat v kvalitativním výzkumu lze rozhovoru považovat za nejdůležitější metodu sběru dat. Při rozhorech lze totiž očekávat od respondentů, kromě potřebných dat i objektivitu a jedinečnost ke zkoumané oblasti. Podle Hendla by měl výzkumník být empatický, citlivý a disciplinovaný. (2008)

Rozhovorů byly vedeny s celkem 29 Ukrajinskými respondenty. Výzkumné rozhovory byly rozděleny do třech skupin.

První zkoumanou skupinou a tou nejpočetnější byly návštěvníci Ukrajinského velvyslanectví včetně konzulárního oddělení. Oslaveno bylo celkem 26 návštěvníků velvyslanectví, ale rozhovorů se zúčastnilo pouze 20 respondentů.

Pro uskutečnění těchto rozhovorů na Ukrajinském velvyslanectví jsem využila nabídky spolupráce mezi Všeobecnou zdravotní pojišťovnou a Velvyslanectvím a se souhlasem Tajemníka velvyslanectví jsem tyto rozhovory mohla provést.

Vzhledem k možné jazykové bariéře jsem využila spolupráci s ukrajinskou studentkou, která pro to, aby zde mohla studovat, absolvovala jazykové kurzy češtiny a již hovoří plynule česky. Uvedená studentka byla respondentkou ve třetí skupině.

Pro rozhovory s druhou skupinou ukrajinských respondentů jsem využila osobní kontakt s dlouhodobější spoluprací při rekonstrukci domu. Celkem se jednalo o 6 respondentů ze třech různých kvalifikovaných stavebních oborů.

Třetí skupinou jsou ukrajinští respondenti, kteří mají dlouhodobější vztah s rodinnými příslušníky. Celkem se jednalo o 3 respondenty a jednou z nich byla již výše zmíněná studentka.

Všechny rozhovory se uskutečnily v Praze a se sháněním respondentů mi byla nápomocna rodina a přátelé a část respondentů pro výzkum, jak zmiňuj výše, jsem zajistila sama.

Rozhovory byly uskutečňovány v prostorách ukrajinského velvyslanectví, v místě trvalého bydliště a při osobním setkávání na dohodnutém místě v období od září 2023 až do listopadu 2023.

6 respondentů, kteří se nechtěli výzkumu zúčastnit byli návštěvníci velvyslanectví. Všichni respondenti, se kterými byl veden rozhovor, jsou v produktivním věku 17–56 let.

Položené otázky byly doplňovány dalšími podotázkami.

5.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se Ukrajinci dokázali integrovat do českého pracovního trhu a zhodnotit, dle dostupných informací, ekonomický přínos pro Českou republiku.

5.3 Etika výzkumu

Podle Hendla (2008) hraje etika kvalitativního výzkumu významnou roli. Výzkumník by měl zajistit identitu respondenta, aby nemohlo dojít ke zneužití dat třetí stranou. (s. 153)

Příslib anonymity podpořil ochotu a souhlas zúčastnit se rozhovorů.

5.4 Výzkumné otázky

Vzhledem k výzkumnému cíli jsem si stanovila celkem 11 výzkumných otázek

V souvislosti s výzkumným cílem jsem si stanovila celkem 11 výzkumných otázek, které jsem ale strukturovala podle druhu výzkumné skupiny. Jelikož každá skupina má jiný charakter, bylo potřeba tyto otázky doplňovat dalšími podotázkami. Obsahově však byly otázky velmi podobné.

Vzhledem k využití tlumočení, které bylo využito u první skupiny nebyl problém s pochopením otázek a odpovědí při vedení rozhovoru. U druhé a třetí skupiny byla znalost českého jazyka na velmi dobré úrovni a nebylo nutné využívat tlumočení.

Jednalo se o tyto otázky?

1. Kolik je Vám let
2. Jak dlouho pobýváte v ČR
3. Co bylo důvodem odchodu do ČR a kdy k němu došlo
4. Dosažené vzdělání na Ukrajině (tato otázka je zásadní vzhledem k rozdílnému školskému systému)
5. Vaše zaměstnání na Ukrajině
6. Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našli zaměstnání v ČR
7. Našli jste si zaměstnání sami nebo přes zprostředkovatele
8. Využili jste nabídku jazykových nebo jiných kurzů
9. Měli jste zde nějaké kontakty
10. Z jaké oblasti Ukrajiny jste
11. Plánujete trvale zůstat v ČR

5.5 Výzkumné šetření

Tabulka č. 2: Charakteristika respondentů

Charakteristika respondentů						
	Pohlaví	Věk	Skupina	Aktuální povolání v ČR	Délka pobytu v ČR	Oblast Ukrajiny

Respondent č. 1	M	43 let	I.	řidič	2 roky	Luhanská
Respondent č. 2	M	39 let	I.	svářeč	2 roky	Luhanská
Respondent č. 3	M	32 let	I.	soustružník	2,5 roku	Doněcká
Respondent č. 4	M	55 let	I	dělník	5 let	Zakarpatská
Respondent č. 5	M	27 let	I	taxikář	3 roky	Kyjevská
Respondent č. 6	Ž	30 let	I	pokojská	1 rok	Charkovská
Respondent č. 7	Ž	27 let	I	pokojská	2 roky	Mykolajevská
Respondent č. 8	Ž	51 let	I	uklízečka	2 roky	Mykolajevská
Respondent č. 9	M	22 let	I	student	1 rok	Charkovská
Respondent č. 10	M	56 let	I	automechanik	3 roky	Zakarpatská
Respondent č. 11	Ž	35 let	I	kuchařka	1,5 roku	Charkovská
Respondent č. 12	Ž	37 let	I	prodavačka	2 roky	Lvovská
Respondent č. 13	Ž	21 let	I	cukrářka	2 roky	Luhanská
Respondent č. 14	Ž	19 let	I	studenta VŠ	1 rok	Doněcká
Respondent č. 15	M	48 let	I	řidič autobusu	4 roky	Zakarpatská
Respondent č. 16	Ž	26 let	I	OSVČ	5 let	Poltava
Respondent č. 17	M	25 let	I	pomocná síla v zahradnictví	3 roky	Kyjevská
Respondent č. 18	Ž	53 let	I	uklízečka	1.5 roku	Doněcká
Respondent č. 19	Ž	55 let	I	zdravotní setra	2 roky	Lvovská
Respondent č. 20	Ž	49 let	I	zdravotní setra	2 roky	Lvovská
Respondent č. 21	M	30 let	II.	montážní pracovník	5 let	Ivano-Frankivská
Respondent č. 22	M	45 let	II.	elektromechanik	7 let	Zakarpatská
Respondent č. 23	M	19 let	II.	brigádník	3 roky	Zakarpatská
Respondent č. 24	M	50 let	II.	montážní pracovník	5 let	Ivano-Frankivská
Respondent č. 25	Ž	32 let	II.	uklízečka	6 let	Kyjevská
Respondent č. 26	Ž	53 let	II.	uklízečka	6 let	Kyjevská
Respondent č. 27	Ž	17 let	III.	studentka konzervatoře	2 roky	Charkovská
Respondent č. 28	M	52 let	III.	OSVČ	více než 10 let	Ivano-Frankivská
Respondent č. 29	M	25 let	III.	OSVČ	více než 10 let	Ivano-Frankivská

Zdroj: vlastní

Z výsledné tabulky po dotazu na věk vyplynulo, že respondenti, se kterými byl veden rozhovor, jsou v produktivním věku 17–56 let.

Z rozhovorů vyplynula skutečnost, že respondenti, kteří na území České republiky pobývají dobu delší než 4 roky nemá přímou souvislost s vojenským konfliktem na Ukrajině. U ostatní respondentů naopak vyplynulo to, že impulsem pro odchod z Ukrajiny byl Válečný konflikt, utrpení a nebezpečí.

Část respondentů, u kterých odchod z Ukrajiny neměl přímou souvislost s válečným konfliktem uváděli jako odchod za lepšími životními podmínkami vzhledem k jejich špatné ekonomické situaci na Ukrajině. V těchto rozhovorech často zaznívali spojení „lepší život“, „lepší zajištění dětí“, lepší vzdělání“ apod.

Žádný s těchto respondentů neuváděl, že by byl nezaměstnaný, všichni měli své povolání, avšak výdělků nepostačovali k udržení základní životní úrovně na Ukrajině.

Otázka týkající se vzdělání a zaměstnání na Ukrajině byla v rozhovorech důležitá pro seznámení se se zařazením na sekundárním trhu práce. Respondenti velmi ochotně na otázky ohledně vzdělání odpovídali a z rozhovorů vyplynulo, že žádný z respondentů neměl nižší vzdělání než středoškolské.

Jak vyplývá z rozhovorů u první skupiny, respondent č. 10, který u nás pracuje na pozici automechanika, měl stejnou kvalifikaci na Ukrajině, kde vystudoval autoopravárenství.

Respondenti č. 2 a 3 se rovněž uplatnili ve svém oboru což je soustružník a svářeč, kdy v současné době jsou toto nedostatkové pracovní pozice. Tito respondenti byli u nás ihned zaměstnatelní.

Mezi respondenty, kteří na Ukrajině vystudovali vysokou školu ekonomického směru patří respondent č.15, kdy po příchodu do České republiky, vzhledem k nemožnosti najít přiměřeně kvalifikovanou práci ke svému vzdělání, využil možnosti nabídky rekvalifikace u dopravní společnosti na řidiče autobusu.

Respondent č. 16, v rozhovoru sdělila, že na Ukrajině byla majitelkou kadeřnického salónu ve městě Poltava, a i po příchodu do České republiky se jí podařilo v této činnosti pokračovat.

Respondent č. 19. a 20. v rozhovorech také uvedli, že na Ukrajině vystudovali Národní lékařskou univerzitu v Kyjevě, ale protože ještě neabsolvovali potřebné zkoušky, aby svou profesí mohli vykonávat i v České republice, pracují zatím na nižších lékařských pozicích. Z rozhovoru vyplynulo, že

vlastně v současné době navštěvují kurz pro ukrajinské zdravotní sestry, který je určený k přípravě na potřebné zkoušky.

U druhé skupiny ty respondenti, kteří u nás pracují na pozici elektromechanik a montážní technik, což jsou respondenti č. 21, 22 a 24 shodně uvedli, že na Ukrajině získali elektrotechnické vzdělání a po seznámení se s rozdílnými normami se mohli bez závažnějších problémů adaptovat do obdobných pozic u českých firem, které se elektrotechnickými montážemi zabývají. Jsou to například firmy zabývající se fotovoltaikou, elektrickými rozvody apod.

Respondenti č. 25 a 26, které u nás pracují na pozici uklízečky, jsou matka s dcerou. Z rozhovoru s nimi vyplynulo, že na Ukrajině pracovali na městském úřadě ve Lvově.

Nejmenší počet respondentů je ve třetí skupině. Tyto rozhovory, oproti předchozím, probíhaly v důvěrnějším a podrobnějším charakteru z důvodu osobních vazeb. Přesto respektujeme určitou anonymitu.

Respondent č. 27 je studentka konzervatoře, která jak již zmiňujeme na začátku, mi byla nápomocna při tlumočení rozhovorů na Ukrajinském velvyslanectví. Respondentka přicestovala sama ihned pro vypuknutí agrese na Ukrajině z Charkova, kde studovala na Charkovském hudebním institutu, vzhledem ke kontaktům její rodiny do české republiky. Ve spolupráci s Ukrajinským velvyslanectvím se podařilo pro studentku získat stipendium a přijetí na Pražskou konzervatoř. Aby mohla řádně studovat, absolvovala kurz české jazyka pro Ukrajince, organizované MŠMT. Z rozhovoru dále vyplynulo, že vzhledem k těmto kontaktům v České republice jí zajistili ubytování v soukromí. Rozhovor se dále směřoval k otázce možného návratu do své vlasti. Respondentka uvedla, že vše závisí na situaci na Ukrajině, ale dle jejího sdělení by se ráda, po ukončení studia, vrátila ke své rodině.

Rozhovory s respondenty č. 28 a 29 jsem ponechala na závěr, protože k nim ze všech uvedených respondentů mám nejbližší vztah. Jedná se o otce se synem, kdy rodinu tvoří ještě manželka a dcera, ale s těmito nebyl rozhovor uskutečněn.

Pro tento rozhovor jsem využila formu polostrukturovaného, ale zároveň neformálního rozhovoru.

Tito respondenti přicestovali spolu s rodinou do české republiky více jak před 10 lety z Ukrajiny z města Ivano-Frankivsk.

Z rozhovoru vyplynulo, že respondent č. 28 Českou republiku navštěvoval již krátce po roce 2000, kdy zde začínal hledat možnosti pro uplatnění ve svém oboru podnikání.

V rámci rozhovoru řekl: „já jsem do české republiky začal dojíždět okolo roku 2000, kdy jsem viděl situaci na Ukrajině jako nestabilní s velkou mírou korupce a podmínky pro žití nebyly podle mých představ. Proto jsem při občasných návštěvách ČR se začal zabývat myšlenkou, že po vyřešení osobních záležitostí na Ukrajině přesídlíme jako rodina do České republiky.“

Respondent po absolvování právnické fakulty na Ukrajině, krátkou dobu pracoval jako úředník pro Ukrajinské ministerstvo vnitra, ale vzhledem k tomu, že založil rodinu nebyl jeho finanční ohodnocení dostačující. Proto se rozhodl se osamostatnit a začal podnikat.

Dále uvedl „platy začínajících státní úředníků, konkrétně úředníků ministerstva vnitra neodpovídají potřebě pro uživení rodiny. Proto jsem se rozhodl s pomocí rodinných příslušníků, vybudovat v rodném městě malý podnik – bageterii a postupem času jsme toto rozšířili na pekárnu.“

Impulsem pro přestěhování se do České republiky byla stále se zhoršující ekonomická situace. Rozhodujícím rokem se pro přestěhování stal rok 2011.

„počátkem roku 2011 jsme se intenzivně začali připravovat na přesídlení do České republiky. Využil jsem kontaktů, které jsem získal během návštěv v české republice a začal jsem si vyřizovat veškeré náležitosti s tím spojené. Prvním počinem bylo sehnat pro rodinu odpovídající bydlení.“

Jednou z nejdůležitějších záležitostí bylo, jak uvedl, založení obchodní společnosti v České republice, což vedlo k získání povolení pobytu a rodina mohla začít se stěhovat.

„K získání základního kapitálu k založení obchodní společnosti bylo třeba na Ukrajině zobchodovat veškerá aktiva, prodej obchodní společnosti, prodej bytu apod. Získané finanční prostředky jsme investovali do nové firmy, což byla pekárna.“

Z rozhovoru dále, mimo jiné vyplynulo, co všechno s přesídlením souvisí. Jednou z důležitých věcí, se kterou musela rodina počítat, byla adaptace dětí do české školního systému, a proto se již na Ukrajině v domácích podmínkách učili základy češtiny.

Respondent dále uvedl: “Já sám jsem při cestách do České republiky pochytil základy češtiny a učili jsem se doma češtinu s ukrajinsko-českým slovníkem a učebnicemi češtiny.“

Po úspěšném rozjezdu firmy ji rozšířil ještě o cukrárnu a dále založil personální agenturu.

„V podnikání se mě poměrně dařilo, postavili jsem rodinný dům a na základě poptávky po vysoce kvalifikovaných profesích jsem založil personální agenturu, zaměřenou na dodávání kvalifikovaných zaměstnanců pro strojírenství.“

„V rodinném podnikání se nám daří, syn zde vystudoval střední školu zaměřenou na výpočetní techniku a připravuje se na studium vysoké školy. Při té příležitosti mi pomáhá s vedením firmy.“

Na závěr rozhovoru zmínil, že vzhledem tomu, co se jim zde podařilo vybudovat, berou Českou republiku jako domovskou zemi a o návratu na Ukrajinu neuvažují.

5.6 Závěrečné shrnutí rozhovorů

Porovnáním odpovědí na jednotlivé otázky vyplývá následující.

Otázka č. 1: Kolik Vám je let

Z provedeného výzkumu vyplývá, že všichni respondenti jsou v produktivním věku od 17 do 56 let. Tudíž jsou ekonomicky aktivní a přispívají do systému.

Otázka č. 2: Jak dlouho pobýváte v ČR

Na základě odpovědí, které respondenti uvedli je délka pobytu v rozmezí do 2 let do 10 a více let. Ta délka se odvíjí od důvodu, proč jsem ty lidé přišly.

Otázka č. 3: Co bylo důvodem odchodu do ČR a kdy k němu došlo

Zcela zřejmým důvodem části respondentů byla situace spojená s vojenskou agresí na Ukrajinu, a u ostatních je zmiňován důvod zlepšení životních podmínek a ekonomické situace.

Otázka č. 4: Dosažené vzdělání na Ukrajině (tato otázka je zásadní vzhledem k rozdílnému školskému systému)

Z rozhovorů vyplývá, že všichni respondenti mají ukončené minimálně středoškolské vzdělání a necelá třetina je vysokoškolsky vzdělaná.

Nelze ovšem pominout rozdílnost vzdělávacího školského systému České republiky a Ukrajiny.

Otázka č. 5: Vaše zaměstnání na Ukrajině

V rámci respondentů byl minimální počet těch, kteří na Ukrajině pracovali v základních dělnických profesích.

Otázka č. 6: Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našli zaměstnání v ČR

To období před konfliktem se vstup na pracovní trh lišil od osob, které byly pod dočasnou ochranou. V prvním případě se respondenti na pracovní trh dostávali na základě vydaného pracovního povolení a ve druhém případě měli usnadněný přístup na pracovní trh statutem dočasné ochrany – přístup na pracovní trh ihned.

Respondenti v rozhovorech uvedli, že nejdelší doba se pohybovala kolem jednoho roku.

Otázka č. 7: Našli jste si zaměstnání sami nebo přes zprostředkovatele

Všichni využili přístupu na pracovní trh legální cestou. Nevyužili možnosti „klientského systému.“

Nabídky na umístění na pracovní trh respondenti využili jak ze strany firem a krajských samospráv, ve dvou případech to bylo na doporučení známých, a to u respondentů 25 a 26.

Otázka č. 8: Využili jste nabídku jazykových nebo jiných kurzů

Potřeba využití jazykových kurzů se základy české jazyka byla pouze u respondentů, kteří do České republiky přišli z důvodu válečného konfliktu na Ukrajině.

Otázka č. 9: Měli jste zde nějaké kontakty

Při dotazování na kontakty v ČR vyplynulo, že pouze 3 respondenti, a to respondent č. 5, 19 a 20, zde žádné kontakty neměli.

Otázka č. 10: Z jaké oblasti Ukrajiny jste

Ti respondenti, kteří odešli na základě válečného konfliktu pocházejí z východních oblastí a další jsou z oblasti střední a západní Ukrajiny

Otázka č. 11: Plánujete trvale zůstat v ČR

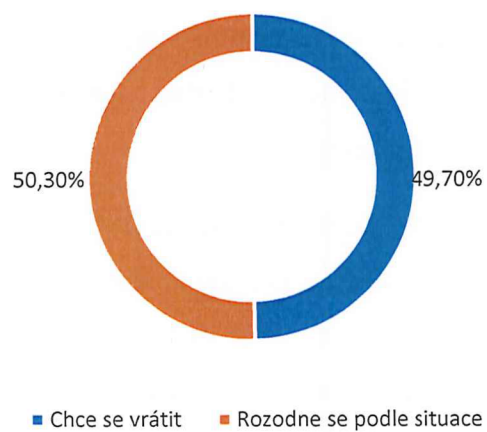
Jednoznačně pro setrvání v české republice se vyjádřili: respondent č. 29 a 28, respondent č. 25 a 26. S velkou mírou pravděpodobnosti plánují zůstat respondenti č. 21, 22, 23 a 24. Dále i respondenti č. 3, 13 a 16.

Pro návrat se v rozhovoru vyjádřili respondenti č. 1, 2 a 7. Ostatní respondenti tuto otázku zvažují, avšak doposud se nerozhodli a jejich rozhodnutí závisí, jak se bude vyvíjet situace na Ukrajině.

V souvislosti s otázkou číslo 11 bych ráda poukázala na výzkum, který proběhl v roce 2023, na základě, kterého bylo zjištěno, že na Ukrajinu se chce vrátit 49.7 % Ukrajinců, a 50.3 % se bude rozhodovat podle vývoje situací. (Drbohlav, 2023).

Graf č. 13: Plánujete se vrátit na Ukrajinu?

Plánujete se vrátit na Ukrajinu?

Zdroj: Drbohlav & Novotný, 2023

Což vyplývá i z mého výzkumu.

Závěr

Prioritou každé společnosti, která přijímá uprchlíky a migranty musí být snaha o jejich úspěšnou integraci a adaptaci. Jedině tato snaha může být zárukou ekonomické prospěšnosti.

V diplomové práci jsem hledala odpovědi na dvě spolu související otázky. První otázka se zabývala, jak jsou Ukrajinci, kteří pobývají na území České republiky začlenění na našem pracovním trhu. V této souvislosti se posuzovala celá Ukrajinská diaspora jako celek, práce nebyla zaměřena pouze na válečné uprchlíky z Ukrajiny, i když je zřejmé, že tito na pracovním trhu hrají významnou roli.

Ve druhé otázce jsem se zaměřila na posouzení skutečnosti, zda a jaký ekonomický přínos může mít skupina cizinců – Ukrajinců z pohledu dlouhodobého působení na českém pracovním trhu.

Nejde pouze o integraci Ukrajinců na český pracovní trh, ale zároveň i integraci do české společnosti.

Z výzkumného šetření, které bylo prováděno pomocí rozhovorů vyplynulo, že pokud zkoumáme život každého jedince, tak zjistíme, že každá životní situace je jedinečná a nelze ji zobecňovat. Ale všichni měli společný cíl – integrovat se do české společnosti a na český pracovní trh.

Přístup na pracovní trh respondentů nebyl rovnocenný. Respondenti, kteří přišli ještě před vypuknutím válečného konfliktu na Ukrajině museli projít složitější cestou k získání pracovního povolení. Respondenti, kteří přišli v důsledku konfliktu, měli tento přístup z pochopitelných důvodů usnadněný.

Zhodnotíme-li ekonomický přínos v souvislosti se začleněním Ukrajinců na český pracovní trh a do společnosti, ze všech zveřejněných a dostupných údajů je zřejmé, že ekonomická výhodnost pro stát bude pouze v případě, pokud jejich působení na pracovním trhu bude dlouhodobého charakteru.

Z prohlášení MPSV, MZČR vyplývá, že přispívání do sociálního systému ČR je vyšší než výše poskytované podpory. Postupně se snižuje odčerpávání

prostředků ze státního rozpočtu, výplata humanitárních a jiných dávek, kdy na základě novely LEX-Ukrajina došlo k jejich zefektivnění.

Nemůžeme také pominout omlazování populace, vzhledem k věkovému složení Ukrajinců, což má pozitivní vliv na český důchodový systém a nezaměstnanost.

V případě že by to bylo pouze krátkodobého charakteru, bude přínos pro českou ekonomiku zanedbatelný.

Závěrem je vhodné zkonstatovat, že život Ukrajinců v České republice rozhodně není jednoduchý, což vyllynulo i z vedených rozhovorů s respondenty, ale tyto skutečnosti nebyly předmětem zkoumání.

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit integraci Ukrajinců na český pracovní trh a jaký to má přínos pro českou ekonomiku. Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že bylo cíle dosaženo.

Seznam použité literatury

Amnesty International (nedatováno). Máte jasné v pojmech. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz>

Bastlová, M., Kubík J. (2023). Pavel: Ukrajinci nám koláč nejlí, podílejí se na něm. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz>

Březina, M. (2022). IPVZ spouští jazykové kurzy češtiny pro zdravotníky z Ukrajiny. Dostupné z: <https://zezdravotnictvi.cz>

Budka, J. (2006). Organizovaná kriminalita II. Praha: Policejní akademie ČR.

Centrum pro cizince JMK. (2024). Kurzy českého jazyka. Dostupné z: <https://cizincijmk.cz>

Česká televize. (2022). Ministerstva řekla, jak mají vypadat kurzy češtiny pro uprchlíky. Uhradí je úřady práce. Dostupné z: <http://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/ministerstva-rekla-jak-maji-vypadat-kurzy-cestiny-pro-uprchliky-zaplati-je-urady-prace-20496>

Člověk v tísni. (2023). Kolik Ukrajinců se vrátí domů. Rozhodne trvání války a úspěšnost obnovy. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz>

ČSÚ. (2024). Počet zaměstnaných Ukrajinců v ČR. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://czso.cz>

ČSÚ. (2024). Míra nezaměstnanosti. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://czso.cz>

ČTK 2024 Už téměř 11 milionů. Počet obyvatel česká loni dále rostl. Dostupné z: <https://www.ctk.cz>

Dohnalová, E. (2012). Úvod do sociální práce s migranty. Olomouc: Caritas-Vyšší odborná škola sociální Olomouc. S. 124

Evropský parlament. (2020). Migrace. Proč lidé opouštějí své domovy? Dostupné z: <https://europarl.europa.eu>

Evropská unie. Eur-Lex. (2022). Uznávání kvalifikací ukrajinských uprchlíků. Dostupné z: <https://www.eur-lex.europa.eu>

Franc, A. (2010). Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci. Rámcový vzdělávací program. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz>

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008, s. 153

Hronková, D., Kopecký, J. (2024). Ukrajínští uprchlíci v datech: na 180 tisíc jich chce zůstat, bojují s češtinou. ČTK. Dostupné z: <https://www.ctk.cz>

Hronová Křížová, M. (2022). Kurzy češtiny se zaměřením na zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví. Dostupné z: www.mzcr.cz

Hronová Křížová, M. (2022). Začaly kurzy češtiny se zaměřením na trh práce. Pro zájemce z Ukrajiny je připravila FF UP. Dostupné z: <https://www.zurnal.upol.cz>

Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty. (2024). Uprchlíci Ukrajiny v datech a analýzách. Dostupné z: <https://migracnikonsorcium.cz>

KPMG Česká republika. (2024). Uznávání kvalifikace ukrajinských občanů je obtížné. Dostupné z: <https://danovky.cz>

Langerová, J. (2022). Radíme Ukrajincům: Kde mohou dospělí navštěvovat kurzy češtiny. Dostupné z: www.podnikatel.cz

Martinek, J. (2024). Dva roky od invaze: Ukrajinci v Česku stále pracují na nejnižších pozicích. Dostupné z: <https://novinky.cz>

Martínková, Š., Pechová, E., Feistingerová, V., Leontiyeva, Y. (2010) Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka policie ČR). Praha: Ministerstvo vnitra.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2023). Aktuální dotace na integrace cizinců i držitelů dočasné ochrany. MPSV. Dostupné z: <https://mpsv.cz>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2024). Čtvrtletní výsledky nákladů na Ukrajince. MPSV. Dostupné z: <https://mpsv.cz>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (nedatováno). Uznání zahraničního vzdělávání a kvalifikace v ČR. Dostupné z: <https://www.msmt.cz>

Ministerstvo vnitra ČR. (2024). Bezpečnostní aspekty migrace. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>

Ministerstvo vnitra ČR. (2024). Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>

Nekorjak, M. (2009). Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky. Dostupné z: www.migraceonline.cz

Odbor azylové a migrační politiky. Ministerstvo vnitra ČR (2024). Legální migrace. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>

Pomáháme zdravotnickým pracovníkům z Ukrajiny. (2022). IPVZ-Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. Dostupné z: UA.IPVZ.cz
Pomáháme zdravotnickým pracovníkům z Ukrajiny

Purmová, S. (2022). Konflikt na Ukrajině může navýšit počty zdravotníků v českých nemocnicích. Zdravotnický deník. Dostupné z: <https://www.zdravotnickydenik.cz>

Sociologická encyklopedie. (2017). Diaspora. Dostupné z: <https://www.sociologickaencyklopedie.cz>

Stojanov, R. (2022). Ukrajinská migrace může být pro uprchlíky i pro ČR příležitost. Brno: Mendelova univerzita. Dostupné z: <https://mendelu.cz>

Štěvulová, Z. (2017). Uprchlíci a migrace: Dojmy a pojmy. Euroactiv. Dostupné z: <https://euroactiv.cz>

Tatcheva, J. (2017). Uprchlík. Encyklopedie migrace. Dostupné z: <https://encyklopediaofmigration.org>

Univerzita Palackého. (2022). Začaly kurzy češtiny zaměřené na trh práce. Pro zájemce z Ukrajiny je připravila Filozofická fakulta Univerzity Palackého. Dostupné z: <https://www.upol.cz>

UNICEF (2022). Kurzy češtiny jako druhá šance pro ukrajinské zdravotníky. Dostupné z: <https://www.unicef.cz>

UNHCR (The UN Refugee Agency). (2016). „Uprchlíci“ a „migranti“. Dostupné z: <https://www.unhcr.com>

UNHCR. (2024). Situace uprchlíků na Ukrajině. Dostupné z: <https://data.unhcr.org>

Úřad vlády České republiky. (2015). Regulované profese v ČR a EU: Kvalitativní kontextové vyhodnocení a kvantitativní analýza nominální regulace. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz>

Úřad vlády České republiky. (2024). Tisková zpráva po jednání vlády České republiky. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz>

Úřad vlády České republiky. (2023). Tisková zpráva po jednání vlády České republiky. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz>

Vaněčková, A. (2017). Komise pro udržitelný rozvoj. Migrace. Praha: AMO

Všeobecná zdravotní pojišťovna. (2024). Dostupné z: <https://www.vzp.cz>

Zilynskij, B. (2002). Ukrajinci českých zemí po roce 1989. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.

Zilynskij, B, Rajčincová, L. (1998). Ukrajinská národnost se představuje. Support ukraine. Dostupné z: <https://www.ukrajici.cz>

Zlámal, D. (2022). Nová realita: dopady války na Ukrajině na českou ekonomiku a podniky. [online]. EY Building a better working world. Dostupné z: https://www.ey.com/cs_cz/strategy/dopady-valky-na-ukrajine-na-ceskou-ekonomiku-a-podniky

Zákon č.325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz>

Seznam zkratek

APOD	A podobně
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
EK	Evropská komise
IPVZ	Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NAPŘ.	Například
OAMP	Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra
RESP.	Respektive
UNHCR	UN refugee agency (Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky)
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci)
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna

Seznam grafů

- Graf č. 1:** Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR
- Graf č. 2:** Situace uprchlíků z Ukrajiny
- Graf č. 3:** Počet uprchlých Ukrajinců v jednotlivých zemích
- Graf č. 4:** Uprchlíká demografie, počet uprchlíků v ČR
- Graf č. 5:** Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině
- Graf č. 6:** Uprchlíci v ČR – demografické složení
- Graf č. 7:** Počet uprchlíků z Ukrajiny podle věku/věkových skupin
- Graf č. 8:** Pojištěnci s vízem dočasné ochrany
- Graf č. 9:** Integrace uprchlíků, Znalost češtiny mezi dospělými
- Graf č. 10:** Statistické počty Ukrajinců k 31.12.2023
- Graf č. 11:** Počet Ukrajinských podnikatelů v ČR/ Celkový počet Ukrajinců v ČR/Počet zaměstnaných Ukrajinců v ČR
- Graf č. 12:** Bariéry navštěvování kurzů češtiny
- Graf č. 13:** Plánujete se vrátit na Ukrajinu?

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počty zaměstnaných Ukrajinců v ČR

Tabulka č. 2: Charakteristika respondentů

Seznam příloh

Příloha A 11 otázek pro respondenty

Příloha

Příloha A – 11 otázek pro respondenty

1. Kolik je Vám let
2. Jak dlouho pobýváte v ČR
3. Co bylo důvodem odchodu do ČR a kdy k němu došlo
4. Dosažené vzdělání na Ukrajině (tato otázka je zásadní vzhledem k rozdílnému školskému systému)
5. Vaše zaměstnání na Ukrajině
6. Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našli zaměstnání v ČR
7. Našli jste si zaměstnání sami nebo přes zprostředkovatele
Např. úřady práce, agentury, pomocí známých, clientský systém
8. Využili jste nabídku jazykových nebo jiných kurzů
Např. kurzy češtiny, rekvalifikační kurzy
9. Měli jste zde nějaké kontakty
10. Z jaké oblasti Ukrajiny jste
11. Plánujete trvale zůstat v ČR